د اسلام دویم خلیفه،

جلیل القدر صحابي،

عمر فاروق رضي الله عنه

مبارک سیرت

د خپرولو شمیره: .... (۲)

Ketabton.com

لیکوال: حبل الله (المتین)

کال: ۱۳۹۸ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

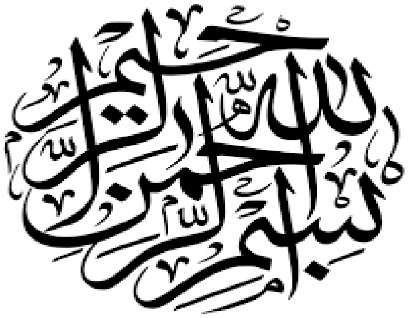

کتاب پېژندنه:

نوم : ---------------- د عمر فاروق (رضي الله عنه) سیرت.

لیکوال او راټولوونکی: ------ حبل الله (المتین).

ژباړن : --------------- خپله لیکوال.

ټایپ : --------------- حبل الله (المتین)

ډیزاین او PDF : ---------- N. RASOOLI

کال: ---------------- ۱۳۹۸ هجري لمریز

د خپرولو شمیره: ---------- (۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان: .... صفحه
د عمر فاروق رضي الله عنه د سیرت (۱) برخه: ---------- (۱)
پیژندنه ---------- (۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲) برخه: ---------- (۲)
د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل: ---------- (۲)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت (۳) برخه: ---------- (۵)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۴) برخه: ---------- (۶)
د عمر رضي الله عنه هجرت: ---------- (۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۵) برخه: ---------- (۷)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۶) برخه: ---------- (۸)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۷) برخه: ---------- (۱۰)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۸) برخه او د هغه کرامات: ---------- (۱۲)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۹) برخه: ---------- (۱۴)
د الله جل جلاله ولي جوړیدلو لپاره شرطونه: ---------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۰) برخه: ---------- (۱۴)
کرامت زړه سوی، او د خپل رعیت سره مینه: ---------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۱) برخه: ---------- (۱۶)
د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول: ---------- (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۲) برخه: ---------- (۱۶)
قسم په خدای زه د دین په کار کې د کوچو نه زیات نرم یم: ---------- (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۳) برخه: ---------- (۱۸)
د عمر رضي الله زړه ولې له کوچو نرم او تر کاڼي کلک وو؟ ---------- (۱۸)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۴) برخه: ---------- (۱۹)
پخوانیو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله عنه ذکر: ---------- (۱۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۵) برخه: ---------- (۲۰)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۶) برخه: ---------- (۲۲)
د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د ځا ځمکه استعمالول: ---------- (۲۲)
د عمر رضي الله عنه د سیرت او عدالت (۱۷) برخه: ---------- (۲۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۸) برخه: ---------- (۲۵)
د جاسوسی په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطا: ---------- (۲۵)
د عمر رضي الله عنه د عدالت (۱۹) برخه: ---------- (۲۷)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۰) برخه: ---------- (۲۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امیرالمومنین د مسلمانانو لپاره سینه مبارکه پراخه ساتل: ------------------------(۲۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۱) برخه: --------------------------(۳۱)
د اور سوزولو سزا چا ته ورکولو سزا: ----------------------(۳۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۲) برخه: -------------------------- (۳۳)
د ذمیانو او غلامانو حکم څه دی، چې جرم وکړي؟ -------------------------- (۳۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۳) برخه: -------------------------- (۳۵)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۴) برخه: -------------------------- (۳۶)
د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر: -------------------------- (۳۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۵) برخه: -------------------------- (۳۸)
د اولاد رسول ص سره نیکې کول: -------------------------- (۳۸)
د ذمي د مال د خوړلو حکم: -------------------------- (۳۸)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۶) برخه: -------------------------- (۳۹)
قربان له داسې تقوی نه شم: -------------------------- (۳۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۷) برخه: --------------------------(۴۱)
واک غوښتونکو ته زبردست زیری:--------------------------(۴۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۸) برخه: -------------------------- (۴۳)
قاضي صاحبانو ته: -------------------------- (۴۳)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۹) برخه: -------------------------- (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د خلافت لپاره د اهل حل والقعد شوری جوړول:-------------------------- (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۰) برخه: -------------------------- (۴۶)
د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې: -------------------------- (۴۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۱) برخه: -------------------------- (۴۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۲) برخه: --------------------------(۵۱)
او د شهادت غمجنه پېښه: --------------------------(۵۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۳) برخه:-------------------------- (۵۳)
او د شهادت دوهمه برخه: -------------------------- (۵۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۴) برخه:-------------------------- (۵۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۵) او اخیري برخه: -------------------------- (۵۷)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه هغه خدمات چې د ټول انسانیت لپاره یې کړي دي: ------------- (۵۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر فاروق رضي الله عنه د سيرت (۱) برخه:

پېژندنه:

نوم: عمر ابن الخطاب رضي الله عنه○.

د مور نوم: ختنمة بنت هاشم.

د عمر فاروق رضي الله عنه اولاد:

عبدالله، چې لوی عبدالله باندې یادیده، او د عمر رضي الله عنه لور حفصه أمّ المُؤمنين رضي الله عنها دا دواړه د زينت بنت مظعون دلور څخه وو.

بل زوی یې لوی زید (زيد الاکبر) چې دعلي او بي بي فاطمې رضي الله عنها دلور کلثوم رضي الله عنها چې دعمر رضي الله عنها بي بي وه، ورڅخه پیدا شوی وه، همداسې نور اولادونه دمختلفو بيبيانو نه پيدا شوي وو، زيد الاصغر، عاصم، عبدالرحمن الاوسط، عبدالرحمن الاصغر، عياض بل زيد او زينب، فاطمه.

دعمر رضي الله عنه دا سلام راوړل، زړه ته سکون ورکونکې لحظات.

عمر رضي الله عنه دقريشو د هغه تکړه مشرانو نه وو چې زيات بهادر، زړه ور، توره چلوونکې، تکړه غشي ويشتونکې، ليکونکې او لوستونکې او عمومي سفير وو، يعنې کله به چې دقريشو د کوم قوم سره مشکلات راغلل نو هغه دښمن ته به دخبرو لپاره چا له ويرې زړه نه ښه کولو، چې ورشي خو عمر رضي الله عنه به بې ډاره او بې ويرې د سفير په توګه ورتللو.

عمر رضي الله عنه د بعثت په اول وخت کې د مسلمانانو تر ټولو زيات سر سخته دښمن او تکليف ور کوونکې وو؛ نو همدا سبب وو، چې کله به هم مشرکينو کوم اقدام کولو نو دعمر رضي الله عنه په مشوره به يې عمل کولو او رسول الله (صلی الله عليه وسلم) او نور صحابه رضي الله عنهم هم دده نه زيات په ويره کې وو، نو زکه رسول الله (صلی الله عليه وسلم) الله (جل جلاله) ته سوال وکړو چې يا الله (جل جلاله) ته خو اسلام د دواړو عمرينو نه چې کوم تا ته خوښ وي قوي کړې، يعنې مسلمان يې کړې، يو عمر ابن هشام چې ابوجهل وو بل عمر ابن خطاب رضي الله عنه وو، نو الله (جل جلاله) د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) سوال قبول کړ او دعمر رضي الله عنه د اسلام قصه داسې شروع شوه.

دمکې مشرکين سره راټول شول چې د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) په ضد يوه فيصله وکړه چې داسې يو چل جوړ کړې چې د رسول الله (صلی الله عليه وسلم) نه ابدي بيغمه شي، نو دوی ټول مشران راوبلل او هرچا خپله رايه ورکوله، خو د عمر رضي الله عنه رايه بل شان وه، هغه داسې چې عمر رضي الله عنه په ځان بيخي زيات ډه وو، چې هر کار کولای شي نو ورته يې وويل د محمد (صلی الله عليه وسلم) کار ماته پريږدئ، زه به مو ابدي تر بيغمه کړم زه يوازې ورځم او سر تري قلم کوم او تاسو ته يې راوړم، بيا به د ده دخاندان سره کومه روغه جوړه وکړو يا به يو نفر ورکړو چې بدل کې يې مړ کړي يا به فديه ورکړو.

○ ماخذ سيرت ابن هشام-حکايات صحاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

دټولو دا خبر خوخه شوه نو عمر رضي الله عنه توره له تیکې بهر کړه او له هغه ځایه راووتو، هر چانه به یې پوښتنه کوله، چې محمد (صلی الله علیه وسلم) چېرته دی تر هغې چې دبني زهرة دقوم یو نفر مخې ته ورغی هغه چې عمر رضي الله عنه ولیدو پوښتنه یې تري وکړه، چې عمره چېرته داسې توره په لاس روان یې عمر رضي الله عنه ورته وویل محمد (صلی الله علیه وسلم) پسې راوتلی یم نن یې بې له وژلو نه پرېږدم.

محمد (صلی الله علیه وسلم) زموږ خدایانو ته بد نسبت کوي خدایي یې نه مني او دپلرونو او نیکونو دین ئې پرېښی دی زموږ قوم د ده د داسې کارونو نه تنګ راغلی دی نن به ضرور ټول ترې بیغمه کړم نو، هغه نفر چې دده خبرې واوریدلې ورته ئې وویل چې ښه ته دومره بهادر یې چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وژلو پسې راوتلی یې؟ ته هغه پرېږده خپل کور دی سمبال کړه.
عمر رضي الله عنه خپل کور؟
ولی زما کور کې کوم نوی کار شوی؟
هغه ورته وویل دکوم دین د محوه کولو په نیت چې راوتلی یې هغه ستا کور ته داخل شوی، ته اول د خپل خاندان غم وخوره ستا خور او اوښی دواړه مسلمانان شوي لاړ شه ویې ګوره.

عمر رضي الله عنه، چې د هغوی خبرې واوریدلې له غوصې تک شین شو او د خپلې خور دکور طرفته روان شو، کله چې هلته ورسید، نو دروازه یې په زوره زوره په لغته ووهله، چې خور یې له ویرې کلکه بنده کړیوه خور او د خور خاوند یې نورو مسلمانانو سره هلته پټ قرآن لوستلو چې خور یې آواز واوریدلو نو له ویرې په لړزیدا شوه او خپل خاوند او نورو کسانو ته یې وویل تاسو پټ شئ زه ورزم چې معلوم یم چې عمر رضي الله عنه په کوم نیت دومره په غوصه راغلی دی، هغوی ټول پټ شول او د خور فاطمې یې هغه دقرآن کریم پاڼې هم له ډیرې ویرې په همغه ځای کې له یاده وتلې وې او پټې کړې یې نه وې او په داسې حال کې دروازې ته روانه شوه، چې ټول بدن یې له ډیرې ویرې په لړزا وو.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲) برخه:

د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل.

کله چې نعیم، عمر رضي الله عنه ته پیغور ورکړ او سعید ابن زید رضي الله عنه چې د فاطمې بنت الخطاب رضي الله عنه خاوند او دعشره مبشره په قطار کې هم نمبر دی کور طرفته ورغی او هغوی ته خباب ابن منذر رضي الله عنه دقرآن تعلیم ورکولو نو، کله چې فاطمې رضي الله عنها ټول موجود کسان پټ کړل او په داسې حال کې دروازې ته راغله چې بدن یې له ویرې لړزیدو او عمر رضي الله عنه ته یې دروازه بیرته کړه نو عمر رضي اله عنه چې له ډیره قهره او غضبه یې حواس بایللي وو، داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اواز وربانـدی وکـړو، ای د ځـان دښـمنې مـا آوریـدلي چـې تـا د خپلـو پلرونـو او نیکونـو دیـن پریښـې ایـا دا رښتیا دي؟
فـاطمی رضـي الله عنهـا جـواب ورنکـړ، نـو عمـر رضـي الله عنـه یـې پـه وهلـو شـروع وکـړه دومـره یـې ووهلـه، چـې د مـخ مبارک نـه یـې وینـې روانـې شـوې، نـو جـواب یـې ورکـړ، چـې ای د خطـاب زویـه (د ورور نـوم یـې ورتـه و نـه ویـل، ځکـه چـې د هغـه کفـر یـې تـر منـځ مـانع وو) چـې هـر سـه کـولای شـی ویـې کـړه، هـو زه مسلمانه شـوې یمـه زمـاژونـد او مـرګ بـه پـه همـدې لاره کـې وي، کـه چېرتـه حق پـه همـدې لاره کـې وي، نـو زه همـدا کلمـه وایـم بیـا یـې د شـهادت کلمـه وویلـه، کلـه چـې عمـر رضـي الله عنـه د هغـې حالـت ولیـدو نـو ویـره وربانـدې راغلـه کـټ کـې کېناسـت او سـوچونو واخیسـتو، ایـا دغـه دیـن دومـره ریښـتیني دی او حـق دی چې فاطمې رضي الله عنها ترې سره د دومره وهلو هم انکار ونکړو؟

همـدې فکرونـو کـې ډوب وو چـې هغـه ورقـو بانـدې چـې هغـوی نـه لـه یـاده وتلـې وې نظـر ولګیـدو نـو فـاطمې رضـي الله عنهـا تـه یـې وویـل دغـه ورقـو کـې څـه لیکـل شـوي رایـې کـړه چـې ویلـولم، فـاطمې رضـي الله عنهـا جـواب ورکـړ، نـه نـه تـه ددې لایـق نـه یـې، دې بانـدې بـې اودسـه لاس لګـول منعـه دي کـه غـواړې ویـې لـولې اول غسـل یـا اودس وکـړه، د فـاطمې رضـي الله عنهـا زړه کـې ورتـه امیـد پیـدا شـو زر یـې اوبـه ورته راوړې او د اوداسه طریقه یې ور وښوده.

او عمـر رضـي الله عنـه داسـې حالـت کـې اودس وکـړو چـې د فـاطمې رضـي الله سـره مـا څـومره غلطـي وکـړه چې ومې وهله او هغې راسره هیڅ کېنه او عداوت ونکړ، خور څومره ورور مهربانه وي.

لـه اوداسـه وروسـته عمـر رضـي الله عنـه د قـران پـاک پـه لوسـتلو شـروع وکـړه، چـې اول کـې یـې بسـم الله الـرحمن الـرحیم لیکـل شـوي وه، کلـه چـې یـې -الـرحمن- او الـرحیم- ولوسـتل نـو غلـی شـو او د دې کلمـو معنـی کـې ژور سـوچ وکـړو، بیـا یـې لوسـتل پیـل کـړل، مخکـې د سـورت-طـه ایاتونـه لیکلـي وو، فکـر او غـور بانـدې یـې لوسـتل چـې مـوږ خـو ویـل دا شـعر دی، دا منتـر دی دا خـو رښـتیا الله (جـل جلالـه) کـلام دی ترهغې چې (۱۴) ایات ته ورسیدو چې لیکل شوي وو (اِنَّنِیْ اَنَا اللهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا فَاعْبُدْنِیْ الخ)

نو، نور یې له سترګو اوښکې روانې شوې او په لوړ اواز یې د شهادت کلمه وویله.
فـاطمې رضـي الله عنهـا نـه خپـل ځـان هیـر شـوی وو، د ورور پـه فکـر کـې وه چـې لـه خوشـحالئ نـه یـې -الله اکبـر چغـې کـړې ورسـره یـې خاونـد او خبـاب ابـن منـذر رضـي الله عـنهم هـم راووتـل د هغـوی هـم ویـره ختمـه شوی وه.

هغـوی الله اکبـر چغـې کـړې، هغـوی ورتـه وویـل، عمـره مبـارک شـه پـرون رسـول الله صـلی الله علیـه وسـلم الله جـل جلالـه تـه سـوال کـړی وو، یـا الله دواړو عمرینـو کـې چـې یـو عمـر ابن هشـام یعنـې ابوجهـل دی او بـل عمـر ابـن الخطـاب دی، چـې کـوم تاتـه خـوښ او محبـوب وي د مسـلمانیدو هـدایت ورتـه وکـړه، نـو دعـا یې ستاسې په باره کې قبوله شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور، نو د عمر رضي الله عنه حالت بدل شوی وه فاطمې رضي الله عنه ته يې وفرمايل زر شه راته ووايه چې محمد (صلی الله عليه وسلم) چېرته دی نور مې صبر نه کېږي زرشه ووايه چېرته دی؟

د هغوی چې اوس يقين راغلی وه چې عمر رضي الله عنه رښتينی دی ورته يې وفرمايل هغه د ارقم په کور کې دی؛ نو عمر رضي الله عنه سمدستي له هغه ځايه د ارقم کور ته راروان شولو او رسيدو سره سم يې دروازه وټکوله.
دننه نه اواز راغلی سوک يې؟
عمر رضي الله عنه جواب ورکړو عمر يم.
صحابه کرامو ته چې د عمر رضي الله عنه رعب معلوم وو، ورخطا شول خو سيد الشهداء حمزه رضي الله عنه توره راوويسته او ويې ويل يارسول الله (صلی الله عليه وسلم) زه ورځم که په غلط نيت راغلی وی چې کار يې ور خلاص کړم.

رسول الله (صلی الله عليه وسلم) ورته وفرمايل زه په خپله ورځم، نو رسول الله (صلی الله عليه وسلم) دروازې ته راروان شو ورسره نور صحابه رضي الله عنهم هم پدې خاطر راغلل چې که عمر رضي الله عنهم کوم غلط حرکت وکړي، نو تري منعه به يې کړي صحابه وو دروازه خلاصه کړه او رسول الله (صلی الله عليه وسلم) ورووتو او عمر رضي الله عنهم يې له جامو ونيولو او ځان طرفته يې رتک وهلو او ورته يې وويل، ای عمره ته مسلمانانو ته د تکليف رسولو نه حصاريګې، تر هغې چې لکه د وليد بن مغيره الله جل جلاله ذليله کړی نه يې؟

بيا رسول الله (صلی الله عليه وسلم) دعا وکړه چې يا الله چې په دغه عمر باندې خپل دين ته قوت ورکړې.
دې وخت کې عمر رضي الله عنه د شهادت کلمه وويله او ټولو صحابه کرامو له خوشحالئ د تکبير چغې شروع کړې چې دغه د الله اکبر الله اکبر الله اکبر اوازونه د مکې ټولو لارو کې خلکو واوريدې.

بيا رسول الله (صلی الله عليه وسلم) درې وارې عمر رضي الله عنه په سينه کې ووهلو او دعا يې وکړه چې يا الله (جل جلاله) د عمر رضي الله عنه د زړه نه کينه، بغض او عداوت وباسې او ايمان پکې داخل کړې دا دعا يې درې وارې تکرار کړه، دوی په همدې خوشحالئ کې وو، چې جبرايل عليه سلام راغی*.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

* ماخوذ من، حلية الاليا. ۱. ۴۷. ، صفة الصفوة ۱/ ۸۶ . ، اسدالغابة ۴/ ۱۶۳ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت(۳) برخه:

کله چې عمر رضي الله عنه د شهادت مبارکه کلمه وویله او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او نورو صحابه کرامو د تکبیر اوازونه پورته کړل نو دې حال کې جبرایل علیه سلام تشریف راوړو او ویې فرمایل،

یارسول الله (صلی الله علیه وسلم) مبارک شه ستاسو سره اسمانو والاهم پدې خوشحالئ کې شریک دي هغوی هم خوشحاله دي، نو دې زیري سره رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نور هم خوشحاله شو نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه له رسول الله (صلی الله علیه وسلم) پوښتنه وکړه چې،

او ویې وویل:

یارسول الله ایا موږ په حقه یو، زموږ دین په حقه نه دی؟

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ورته وفرمایل بالکل موږ په حقه یو زموږ دین په حقه دی نو،

عمر رضي الله عنه وویل نو بیا موږ عبادت ولې په پټه کوو ولې په ښکاره میدان ته ولې و نه وځو؟

زما دې په هغه ذات قسم وي چې ته یې په حقه رالیږلی یې موږ به نور هر عبادت په ښکاره کوو.

کله چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) د عمر رضي الله عنه شهامت، بهادري او غیرت ولید و سوچ کې شو چې لا خو اوس هم موږ د دومره ډیرو ملکونو او دعربو سره مقابله نشو کولای او دلته عمر رضي الله عنه قسم وخوړ چې نور به دغه حقاني دین ښکاره کوو.

خو چې فکر یې وکړو دقریشو تکړه او تر ټولو بهادر انسان حمزه رضي الله عنه لا له مخکې مسلمان شوی او عمر رضي الله عنه هم مسلمان شو اوس د کافرانو شر دفع کولای شو فیصله یې وکړه، چې د عمر رضي الله عنه قسم به پوره کوو، نو اجازه یې ورکړه چې صحیح ده ستا خبره منظور ده او سمدستي یې دوه صفه برابر کړل د یو په راس کې یې حمزه رضي الله عنه او د بل صف په راس کې یې عمر رضي الله عنه ودرول او د دار ارقم نه بیت الله ته د تکبیرونو په زمزمه کولو روان شول، خو بل طرفته ټول مشرکین بیت الله شریف سره راجمع وو او د یو لوی زیري په طمع وو، چې عمر رضي الله عنه تللی او اوس به د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه سر پرې کړې راوړي، خو بل خواه بیت الله شریف ته د مسلمانانو د تکبیرونو زمزمې راورسیدې.

مشرکینو چې ولیدل دیو صف مشري حمزه رضي الله عنه او دبل صف مشري عمر رضي الله عنه کوي نو حواس یې وبایلل او د دوی په لیدلو دومره غمجن شول، چې دوی په خپل ژوند کې داسې دغمونو ډکه توره ورځ نه وه لیدلې.

بل خواه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او صحابه کرامو ته د ژوند تر ټولو خوښوونکې د خوشحالئ شیبې وې، نو په همدې ورځ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) عمر رضي الله عنه ته دفاروق لقب ورکړ او بیا رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل.

⇦الله (جل جلاله) حق د عمر رضي الله په خوله او زړه جاري کړی او عمر رضي الله عنه فاروق دی چې حق او باطل یې سره جلا کړل له همدې ورځې نه وروسته مسلمانانو عبادت په ښکاره شروع کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعبداله ابن مسعود نه روایت دی:

⇦کله چې عمر رضي الله عنه اسلام راوړ، موږ له هغې ورځې وروسته په ټوله معنی عزتمند شو بیا چا دمسلمانانو دبې عزتۍ جرئت ونشو کړای.

بیت الله شریف کې له لمونځ کولو وروسته عمر رضي الله عنه دمشرکېنو ټولي ته ورغی دعوت یې ورکړ او اختار یې ورکړ، چې مسلمانانو ته د ضرر رسولو کوښښ ونکړئ، کنه نو د سختو او بدو عواقبو سره به مخ شئ○.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۴) برخه:

د عمر رضي الله عنه هجرت:

څرنګه چې عمر رضي الله عنه په اسلام راوړلو کې جرئت مند وو نو، همداسې په هرکار کې یې پوره بهادري ښودله.

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته دهجرت کولو اجازت ورکړ، نو اکثره صحابه به پټه روانیدل، خو کله چې عمر رضي الله عنه دهجرت اراده وکړه، نو په پوره بهادرئ ښودلو سره یې توره، نیزه، ډال، کمان او غشي له ځانه سره واخستل او بیت الله شریف ته یې تشریف وروړ، ښه په اطمنان او خاطر جمع زړه یې طواف وکړو بیا یې مقام ابرهیم سره دوه رکعته واجب طواف لمونځ ادا کړ، ښه دعاء یې وکړه بیا چې مشرکین ځای په ځای ناست وو، هری ډلې ته ورغی او ورته یې وویل زه هجرت کوم او دا یو الهي أمر دی، که هر څوک غواړي مور یې بوره شي، ښځه یې کونډه شي، بچې یې یتیمان شي؛ نو ماپسې دې دغه وادي یا دري ته راشي، د مدینې منورې لارې طرفته یې اشاره وکړه او له حرم شریف راووت.

خو چې کله عمر رضي الله عنه دمکې له حدودو را ووت ښه په اطمنان سره یې سفر ته دوام ورکړ، خو د مکې مشرکېنو ته دعمر رضي الله عنه پیغور خوند ورنکړ خپله یې جرئت ونشو کړای خو ضعیف او کمزوري غلامان یا مریونه یې ورپسې ولیږل خو چې کله عمر رضي الله عنه هغوی ولیدل نو زړه یې وربا ندې وسوزیده ورته یې وویل بیرته ستانه شئ زما توره د تکړه او باتورو ځوانانو او مغروره کبرجنو لپاره ده چې دهغوی سرونه پرې یې غوڅ کړم تاسو په خپلو ځانونو باندې رحم وکړئ او د دین دعوت یې هم ورکړ هغوی پدی بهانه چې ومو نه لیدو بیرته ستانه شول او عمر رضي الله عنه خپل مبارک اوږد سفریې بې له ویرې او ډار سرته ورسولو، نو هلته موجود مهاجرین او انصار ډیر زیات خوشاله شول ځکه چې عمر رضي الله عنه دسلیم فکر او رأی خاوند وو.

هغوی داسې دیو عقلند شخص مشورو ته زیات ضرورت لرلو.

دعمر رضي الله عنه هجرت د مسلمانانو حوصلې نورې هم اوچتې کړې•.

○ ماخذ: ترمیذی(۳۶۸۲)، (مسند امام حمد)(۲/ ۵۳)، طبقات الکبری ۳/۲۹۲_۲۰۵)، اسد الغابه ۴ (۱۴۶_۱۵۲)، الاسیعاب(۳_۲۳۷)

• ماخذ: اسد الغابة:۴جلد ص۱۵۲_۱۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۵) برخه

بخاري شریف د سعد بن ابی وقاضي الله نه روایت کړی**.

رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د قریشو ښځې ناستې وی او په لوړ اواز یې پوښتنې کولې نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه د راتلو اجازت وغوښت، کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته اجازت ورکړ، هغه ښځو په ځانونو پردې واچولې او مخونه یې پټ کړل کله چې عمر رضي الله عنه راغی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وخندل نو عمر رضي الله عنه ورته وویل زما مور پلار دې در نه قربان شي خوله دې همیشه له خندا ډکه اوسه ولې دې وخندل؟

نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چې دغه د قریشو ښځې ما سره ناستې وې مخونه یې ښکاره وو، اوازونه یې لوړ وو، چې ستا اواز یې واورېدو چوپ شوې او ځانونه یې پټ کړل عمر رضي الله عنه ورته ویل یا رسول الله صلی الله علیه وسلم پکار داده چې له تا وویریږي، دوی زمانه ولې ویریږي، بیا یې هغوی ته وویل ای دخپلو ځانونو دښمنانو تاسې ته خو د رسول الله صلی الله نه زیاته حیا او ویره پکار ده چې د خدای جل جلاله نبي دی تاسو زما څخه ویره کوئ؟

هغوی جواب کې ورته وویل په الله جل جلاله قسم ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه د حجاب باره کې ډېر سخت یې، نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل ای د خطاب ځویه زما په هغه ذات قسم چې زما روح یې قدرت کې دی چې تا ته شیطان کله هم په مخه درشي نو ستاله ویرې لاره بدلوي*:

⇦ ترمیذي شریف کې حدیث دی، چې بریده (رضي الله عنه) روایت کړی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم سره جینکۍ وې او تمبل یې وهلو نو ابو بکر رضي الله عنه راغی هغوی لګیا وې، بیا عثمان رضي الله عنه راغی، هغوی لګیا وې بیا علي رضي الله عنه راغی، هغوی لګیا وې تمبل یې وهلو بیا چې عمر رضي الله عنه راغی؛ نو هغوی تمبل وهل بند کړل او وتښتیدلې.

د عایشې صدیقې رضي الله عنها نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم کور کې ناست وو چې د باندې لاره کې د ماشومانو چغې او اوازونه پورته شول، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورغلو او دیوال نه یې سر مبارک ورښکاره کړ، ګوري چې یوه حبشه تمبل وهي نو ماته یې اواز وکړو چې یا عاشې رضي الله عنها دلته راشه، نو زه ورغلم او خپل سر مې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اوږه کېښودو او د هغوی سیل مې کاوه رسول الله صلی الله علیه وسلم به راته وویل بس ندی؟ ما به ورته وویل نه ترهغې چې عمر رضي الله عنه را ښکاره شو نو ماشومان تول وتښتیدل او حبشۍ تمبل پټ کړ.

** باب التبسم والضحک ۳۲۹۴، او ترمیذی شریف: ۲۳۹۲

* کتاب الوسیط: 1/ص ۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦ دبخاری شریف حدیث دی چې، رسول الله صلی الله علیه وسلم دغزوه موتا یا بلې غزا نه بیرته راغی یوه حبشه توره پیغله راغله ویې ویل یا رسول الله صلی الله علیه وسلم ما نذر منلی که تاسو روغ سلامت بیرته راغلئ زه به دخوشالئ سندری وایم او تمبل به وهم؛ نو رسول الله صی الله علیه وسلم ورته وفرمایل که نذر دی نوي منلی مه یې وهه هغې ورته وویل منلی می دی، نو هغې تمبل وهل او سندرې شروع کړل تر هغې چې عمر رضي الله عنه رابښکاره شو هغې له ویرې تمبل کوناتې لاندی کېښود او له پاسه وربا ندی کېناسته چې پټ یې کړي؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم بیا وخندل عمر رضي الله عنه ته یې وفرمایل ته چې په کوم ځای کې یې شیطان له هغه ځایه تخښتي هلته نشي تم کېدلای.

ګرانو دوستانو راتلونکي برخه کې د الله جل جلاله هغه حکمونه چې عمر رضي الله یې ارزو لرله چې داسې دې شوي وای، بیا هماغه آیاتونه نازل شول دغه برخه هم مه هیروئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۶) برخه

الله جل جلاله عمر رضي الله عنه د داسې سلیم فطرت او طبیعت خاوند کړی وو چې ډیر غلط کارونه یې د اسلام نه مخکې هم نه خوښول او اسلام راوړلو نه بعد یې هم ډیر زبردسته رآیه لرله چې هغې کې د عمر رضي الله عنه ډیرې غوښتنې د قرآن د حکم راتللو سره موافقې شوې لکه،

❶ عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل: چې یارسول الله صلی الله علیه وسلم که چیرته موږ دطواف کولو نه بعد مقام ابراهیم سره لمونځ کولای شو به وه ځکه چې طواف غوره عبادت دی، چې لمونځ مو هم کولای نو لا به ډیره ښه وه خو رسول الله صلی الله علیه وسلم لا د هو یا نه جواب نه وو ورکړی، چې الله جل جلاله له اسمانه د سورة البقرې ۱۲۵ نمبر آیات مبارک رانازل کړ، ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له ځانه یې دعبادت کوم حکم نشو ورکولای.

واتخذوا من مقام ابراهیم مصلی: تاسې مقام ابراهیم کې د طواف نه بعد لمونځ وکړئ، نو له دې آیات د نزول وروسته دوه رکعاته واجب طواف لمونځ ضروري شول په دې حکم کې د الله جل جلاله دفرمان سره دعمر رضي الله عنه دغه خواهش پوره شوه چې مسلمانان به ترقیامته ترې برخمن وي.

❷ دحجاب حکم: عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل یارسول الله مسلمانان ستا کورته د دین ذده کولو لپاره درځي او دوي کې به نیک او بد خلک ضرور موجود وي، نو که ته امهات المؤمنینو یعنې بیبیانو ته دستر کولو امر وکړې ډیره به ښه وای او تر دی وخته پورې دحجاب یا پردې کولو کوم حکم نه وو راغلې نو:

الله جل جلاله د سورت الاحزاب (۵۳) نمبر آیات نازل کړو.

واذا سالتموهن متاعا فسئلوهن من ورآئ حجاب. الایة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې تاسو کوم شی غواړئ؛ نو د پردې شاته يې غواړئ يعنې پرده بايد وکړئ چې يو بل ونه ګورئ د پردې په باره کې دې سورت کې پوره تفصيل بيان شوی دی.

❸ د عائشې صديقې رضي الله عنها نه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم به هره ورځ د مازديګر لمونځ نه بعد د ټولو بيبيانو ځای ته ورتلو او په ولاړه به يې دهغوی احوال آخستلو خو يوه ورځ يې ديوې بي بي سره وخت لږ زيات تير کړ هغه بي بي يا زينب وه يا ماريه قبطيه يا بله کومه بي بي وه خو ما ته هغه د بنتوب غيرت راغی چې ولې يې هغې سره وخت زيات تير کړ؛ د رسول الله صلی الله عليه وسلم هلته د وخت تيرولو سبب داوو، چې هغې بي بي ته چا شهد راليږلي وو، هغه يې ورته ساتلي وو، نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ته يې راوړل هغه وڅکل، نو عائشې رضي الله عنها نورو بيبيانو ته وويل چې کله رسول الله صلی الله عليه وسلم راغی چې هرې يوې ته ورتلو ورته به وايې ستا خولې نه د منافيرو بوی ځي، منافير يو بدبويه بوټی وو کله چې رسول الله صلي الله عليه وسلم ورغی هغوی ورته همدا خبره وکړه نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وويل ما خو هلته شهد خوړلي شهدو کې بوی له کومه شو بيبيانو سره چې نور جواب نه وو، نو ويې ويل شايد د شهدو مچيو د غه بوټي باندې به ناستې وي، نو د دوی دې کار باندې رسول الله صلی الله عليه وسلم خفه شو او بيا يې دهغې بي بي کورته د تللو نه قسم وکړو او د غه نورو سره يې هم تعلقات ختم کړل خبرې يې ورسره نه کولې، نو ټول صحابه کرام هم خفه شول او رسول الله صلی الله عليه وسلم هم. بعضې صحابه کرامو سره مشورې کولې هرچا ورته خپله رايه ورکوله خو عمر رضي الله د هرې يوې کورته ورغی او ورته يې ويل چې تاسو په خپل ځان مه غاوره کيګئ. که رسول الله صلی الله عليه وسلم تاسو ته طلاق درکړي نو الله جل جلاله به هغه ته داسې بيبيانې ورکړي چې .مسلمانې به وي، مؤمنانې به وي، دالله جل جلاله فرمان منونکي به وي، توبه کوونکي به وي، عبادت کوونکي به وي، روژه نيوونکي به وي، که کونډې وغواړي که پيغلې ټولې به له تاسې غوره او بهترې الله جل جلاله ورکړي خو ټولو د عمر رضي الله عنه خبرې واوريدلې خو چا جواب ورنکړو يواځې بي بي زينب رضي الله عنها ورته وويل آې د خطاب ځويه دغه خبرې ولې رسول الله صلی الله عليه وسلم خپله نکوي چې ته يې کوې، نو الله جل جلاله د سورت التحريم (۵) آيات نازل کړو چې که ته دغه بيبيانې طلاقې کړې، نو الله جل جلاله به داسې بيبيانې ورکړي چې مسلمانې، مؤمنانې، تابعدارې، روژه نيوونکې، توبه ايستونکې به وي، کونډې غواړې که پيغلې ستاسې نه به غوره ورته نصيب کړي، دې آيات کې چې کوم کلمات ذکر شوي همداسې کلمات عمر رضي الله عنه د رسول الله صلی الله عليه وسلم بيبيانو ته ذکر کړي وو، چې دا د عمر رضي الله عنه د سليم عقل پوهې او حق پرستئ دليل دی، نو بيا بيبيانو معافي وغوښتله او رسول الله صلی الله عليه وسلم د قسم کفاره ادا کړه.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۷) برخه:

لکه څرنګه چې مخکې وویل شول د عمر رضي الله طبیعت شراب څکل نه خوښول او همېشه به یې خلکو ته ویل چې شراب څکل سړی بیغیرته کوي خو چې کله د شرابو په باره کې اولنی آیات نازل شو چې تاسو د شرابو د نشې حالت کې لمونځ ته مه نژدې کیږئ، نو عمر رضي الله عنه نور هم یقیني شو چې شراب بد شی دی؛ نو همېشه به یې الله جل جلاله ته سوال کولو چې یا الله جل جلاله مونږ ته د شرابو په باره کې پوره تفصیل سره وضاحتي معلومات راولیږه؛ نو الله جل جلاله د سورت المائده (۹۰-۹۱) ایاتونه نازل کړل چې شراب مکمل حرام شول.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم یې، څکونکې، بل چاته شراب ورکوونکې، جوړونکې، وړونکې، ، آخستونکې، خرڅوونکې، ټول بیان کړل چې لعنت ورباندې دی. نو ټولو مسلمانانو شراب د کورونو نه بهر کوڅو کې واړول دومره زیات وه چې لکه اوبه وبهیدل نو دغه د الله جل جلاله د حکم سره د عمر رضي الله عنه هغه ارزو چې همیشه به یې تمنا لرله پوره شوه چې داد عمر رضي الله عنه د پاکوالي، ایمان او تقوی ستر دلیل دی چې بیا به یې خلکو ته ویل چې ما تاسو ته نه ویل شرابخوري بد عمل دی.

د عمر رضي الله عنه د بدر غزا کې د بندیانو په باره کې رایه د الله جل جلاله د حکم سره برابریدل.

د بدر غزا چې د اسلام تر ټولو سختو غزاګانو څخه یوه تاریخي غزا ده چې سختې ګرمۍ کې شوې وه چې مسلمانان بیخي لږ او کافران ډیر زیات وو قرآن کریم یې مفصل ذکر کړی دی او موږ به یې راتلونکې کې تفصیلا بیان کړو نو الله جل جلاله د ملائکو په ذریعه د مسلمانانو ډله قوي کړه او (۷۰) تنه د اسلام سرسخته دښمنان لکه ابوجهل هلاک او (۷۰) تنه اسیران شول نو کله چې مسلمانان بیرته مدینې ته ستانه شول نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ابوبکر، عمر، او علي رضي الله عنهم د مشورې لپاره را وغوښتل چې اسیرانو سره څه معامله وکړي ځکه چې دې باره کې د الله جل جلاله لخوا نه کوم حکم نه وو نازل شوی.

او دې اسیرانو کې زیات هغه سرسخته مشرکین وو، چې ټول عمر یې مسلمانانو ته قسم قسم تکالیف رسولي وو، لکه عقبه ابن ابو معیط چې ماېې مخکې بیان کړی دا هغه مشرک وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې د لمانځه په حالت کې غاړې ته څادر آچولی وو او راکاږلو یې چې بیا ابوبکر رضي الله عنه تری خلاص کړی وو، خو ابوبکر رضي الله عنه یې دومره وهلی وه، پوزه یې په مخ مبارک نه معلومیده او نورو اسیرانو کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم تره عباس د علي رضي الله عنه ورور عقیل او نور خپلوان وه نو کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له دوی مشوره وغوښتله نو ،

ابوبکر رضي الله عنه ورته دفدیې آخستلو مشوره ورکړه او داسې ټولو خپلې مشورې ورکړې خو د عمر رضي الله مشوره بیله او سخته وه عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل ته حمزه رضي الله عنه ته ستا تره چې ورور یې دی، علي رضي الله ته عقیل چې ورور یې دی ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

فلاني خپلوان او ابوبکر ته فلاني خپلوان چې يو يو يې ذکر کړل په لاس راکه چې سرونه ترې غوڅ کړو

ترڅو الله جل جلاله ته معلومه شي چې موږ ته خپلوي له اسلامه غوره نده.

همدوی وه چې ته يې له مکې هجرت ته مجبور کړې، همدوی دي چې دلته د بدر موقع ته راپسې راغلل او دومره قوت سره وجنګيدل.

خو، رسول الله صلی الله عليه وسلم ته دغې مشورې خوند ورنکړو او د ابوبکر رضي الله عنه مشوره يې خوښه شوه چې فديه به ترې واخلو او خوشې به يې کړو.

د بخاري شريف حديث دی چې عباس رضي الله عنه انصارو نيولی وه او هغوی غوښتل چې د خپلو شهيدان مقابل کې يې مړ کړي، نو په دې شپه رسول الله ته د هغوی اراده معلومه شوه ډير پريشانه وو بيا يو صحابي انصارو ته ورغی، چې داد رسول الله صلی الله عليه تره دی خوشې يې کړئ هغوی ورته انکار وکړو، چې که امر يې کړی وي خوشې کوو يې که امر يې نوي کړی، نه يې خوشې کوو هغه صحابي ورته وويل زه يې په ضمانت بيايم هلته به بندي وي ترڅو د دوی په باره کې فيصله وشي هغوی ورته په لاس ورکړ او را يې وستلو او نورو بنديانو سره يې ستني پورې کلک وتړلو او هغه به زوېرګې کول او رسول الله صلی الله وسلم ته چې دهغه فرياد يې آوريدو خوب نه ورتللو نو؛ صحابه کرامو ورته وويل چې يارسول الله خوب ولی نه درځي، هغه ورته وفرمائل دعباس زويرګي مې خوب ته نه پريږدي هغوی لاړل هغه رسۍ چې هغه يې پرې تړلی وو، سسته کړه بيا رسول الله صلی الله عليه وسلم ورته وفرمايل چې د ټولو سره همداسې وکړئ چې خپلوان صحابه کرام يې خپه نشي نو،

کله چې رسول الله بعضو اسيرانو نه فديه واخسته او بعضې يې لکه عقبه ابن معيط ووژل، نو الله جل جلاله د سورت الانفال (۶۷/۶۸) آياتونه نازل کړل چې که چېرته د الله جل جلاله نه دی باره کې فيصله مقدره نوی او تاسو د دنيا فايده خوښه کړې وای نو سخت عذاب به الله جل جلاله درکړی وای.

د دې آيات دنزول نه وروسته رسول الله صلي الله عليه وسلم عمر رضي الله عنه سره مخ شو ورته ويې فرمايل نژدې وه چې ستا د رايې مخالفت سره موږ د شر او عذاب سره مخ شوی وای يعنې ستا رايه د الله جل جلاله د حکم مطابق وه نو، دې آياتونو کې هم د عمر رضي الله عنه رايه همداسې وه لکه څنګه چې حکم نازل شو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• کتابونه .حلية الاوليا .(۴۲-۴۳) اسدالغابة:۱۶۹/۴ ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۸) برخه او د هغه کرامات:

کرامت هغه دعادت خلاف کار ته ویل کیږي چې الله جل جلاله یې دخپل محبوب بنده په واسطه ښکاره کوي.

اول کرامت:

کله چې عمر رضي الله عنه خلیفه شوه، نو الله جل جلاله ورته په ډیرو غزاګانو کې لویې فتحې نصیب کړې چې د هغو فتحو څخه یوه یې د افریقائي عربي هیواد مصر فتحه هم وه، مصر د یهودیانو یو له شتمنو هیوادو څخه وو او عمر رضي الله عنه د مصر لپاره عمرو ابن العاص رضي الله عنه سپه سالار ټاکلی وه او دغه فتحه هم د عمرو ابن العاص رضي الله عنه د مشرۍ لاندې مسلمانانو ته نصیب شوی خو چې کله مسلمانانو مصر فتحه کړ، نو د الله جل جلاله امتحانات په مسلمانانو شروع شو هلته رود نیل دریاب وچ شوي وه او دیهودیانو د عقیدې مطابق داسې رواج وو چې کله به رود نیل دریاب وچ شو نو دوی به دې دریاب ته یو ترټولو ښایسته پیغله پیدا کړه او مور پلار به یې ورته په ډیرو پیسو او مال دولت راضي کړو پیغله به یې ناوې کړه نوې قیمتي جامې به یې وراغوستې په ګاڼه به یې خه ډکه کړه بیا به یې دریاب ته وغورزوله خو دا کار دوی هر کال په یوه مخصوصه ورځ کولو دوی کال کې درې میاشتې محترمې ګڼلې د یوې نوم (مؤونه) وه د دې میاشتې دولسم تاریخ به دوی دغه ناوې ضرور پیدا کوله، خو په دې کال چې حکمران مسلمان صحابي عمرو ابن العاص رضي الله عنه وو او هغه د جهالت دغه کارونه منع کړي وو، نو دغه درې میاشتې تیرې شوې خو رود نیل کې اوبه زیاتې نشوې اخر د دې ځای استګنو له دې ځایه نقل مکان ته اراده وکړه چې دغه سرسبزه علاقه به خامخا په شاړه بدلیده، نو د دې ځای والي عمر ابن العاص رضي الله عنه امیر المؤمنین عمر ابن الخطاب ته یو لیک ولیږلو او دغه مشکل یې ورته بیان کړ.

کله چې قاصد دغه اوږد سفر په ډیره بیړه سرته ورسولو او لیک یې عمر رضي الله عنه ته وسپارلو نو عمر رضي الله عنه خوشحاله شو، چې د ده مقرر شوی والي ورسره دخلکو ستونزه شریکه کړه او په خپل ولس او ماتحت دومره مهربانه دی نو،

سمدستي یې جوابي لیک ولیکلو او ویې لیکل دغه لیک د الله جل جلاله د بنده امیر المؤمنین عمر ابن الخطاب لخوانه دمصر والي عمرو ابن العاص او مسلمان ولس ته زه تاسو ته د تقوی او صبر توصیه کوم تاسو باید دجهالت خویونه پریږدئ او به د الله جل جلاله مخلوق دی او انسان اشرف المخلوقات دی، نو تاسو د مخلوق لپاره اشرف المخلوقات ولې قرباني کوئ، صبر وکړئ ډیر زر به الله جل جلاله دربانده فراخي راولي او دلیک اخر کې یې لیکلي وو، چې ای عمرو ابن العاص رضي الله عنه دې لیک سره یوه وړوکې ټوټه خط دی دا به رود نیل ته ور وغورزوې.

کله چې قاصد بیرته مصر ته ستون شو او لیک یې عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته ورسولو دجمعې مبارکه ورځ وه او هغه سمدستي لیک پرانستو نو له لوستلو وروسته یې هغه وړه ټوټه خط را واخستو او هغې کې ئې لیکلي وو، چې دعمر ابن الخطاب لخوانه رود نیل ته. د الله جل جلاله د ثنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفت نه وروسته ای نيله که ته په خپل امر او حکم بهيږې، نو مه بهيږه موږ ته ستا هيڅ ضرورت نشته او که ته د الله جل جلاله په امر او حکم بهيږې نو زه فقط خپل الله جل جلاله ته سوال کوم چې تا روان کړي.

نو عمرو ابن العاص دغه خط له لوستلو بعد سمدستي دخالي په شپه رود نيل ته ورو غورزولو سهار ته چې خلک له خوبه را پورته شول گوري چې رود نيل ډک بهيږي او تقريبا يوه شپه کې اوبه شپاړس گزه را پورته شوې وې، نو دې سره دهغې ځای مسلمانان دهمېشه لپاره د نيل د وچيدلو له مشکل خلاص شول او دادی (۱۴۰۰) کاله بعد هم هماغسې موجونه وهي•.

د عمر رضي الله عنه دوهم کرامت:

⇦ دعلي ابن ابی رضي الله عنه نه روايت دی: يوه ورځ امير المؤمنين عمر رضي الله عنه خطبه ويله چې نا ځاپه يې وويل :(ياساريه ابن الحسن الجبل الجبل) نو د دې خبرې په اوريدلو سره صحابه کرامو يو بل ته وکتل خو؛ علي رضي الله وويل (صدقت) تا رښتيا وويل

نوټ: ساريه د مجاهدينو يو ټولي ته وايی بل روايت کې ساريه ابن الحسن دهغوی مشر وو چې عمر رضي الله د يو ځای فتح کېدلو ته ليږلی وه کله چې عمر رضي الله له خطبې فارغ شو نو علي رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه چې تا دا الفاظ چاته وويل عمر رضي الله عنه ورته وويل ايا ما همداسې وويل هغوی ټولو ورته ويل چې هو تا وويل؛ نو عمر رضي الله عنه وويل زما زړه کې دا خبره واچول شوه چې هغه مجاهدينو نږدې وه، چې ماتې خوړلې وای، کوم چې ماليږلي وو او ديو غره نه لاندی راروان وو کافرانو غوښتل دشا له خوانه غره ته وخيژي او له پاسه ورباندې حمله وکړي، کله چې دوی لاندی وي د مقابلې توان به ونلري او ټول به شهيدان کړي نو ځکه مې غږ ورباندی وکړ، چې غره ته وخيژئ مخکې لدې نه چې کافران حمله پرې وکړي.

علي رضي الله عنه وويل: په الله جل جلاله قسم همداسې به کېږي لدې خبرې يوه مياشت بعد د هغه مجاهدينو صحابوو خبر رسان راغی او يې ويل موږ لږ وو او کافران بيخي زيات وو، موږ د ځان بچ کولو کوښښ کولو او د غره له خواه سره راروان وو چې د امير المؤمنين اواز مو واوريدلو نو سمدستي غره ته پورته شو له هغه ځايه مو وليدل چې کافران خاطر جمع دغره خواته راروان دي موږ ورته پټ شو کله چې د غره خواته را ورسيدل له پاسه مو ورباندی حمله وکړه تر څو چې هغوی ځان سمبالوو موږ ټول له تيغه تير کړي وو، چې د دې اواز په برکت موږ ته الله جل جلاله فتحه نصيب کړه بې له وسايلو ديوې مياشتې لرې مسافت کې اواز رسيدل دې ته کرامت وايې•:

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اسدالغابة، حياة الصحابه، حلية الاوليا

• اسدالغابة :۱۶۲/۴_۱۶۳، البدايه النهايه :۱۳۰/۷_۱۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۹) برخه:

د الله جل جلاله ولي جوړیدلو لپاره شرطونه :

۱- (د قرآن)مکمل علم.

۲-(د حدیثو مکمل علم)باید ولري.

۳-زناکار نوي.

۴- سودخور نه وي

۱۰- ښځو سره به خلوت کونکی نه وي.

۱۱- بل څوک به هم نه پریږدي چې څوک ورته سجده ولګوي.

۱۲- ساز او سرود اوریدونکی او خوښونکی به نه وي.

۱۳- دین کې نوی کار پیدا کوونکی به نه وي.

۱۴- درباري به نه وي.

۱۵- دروغجن به نه وي.

۱۶- کوډګر جادوګر به نه وي.

۱۷- خور او لور باندې ولور آخستونکی او د هغې روپیو خوړونکی به نه وي.

۱۸- شراب خور به نوي.

۱۹- غیبت کوونکی به نوي.

۲۰- مسلمان ته به کافر ویونکی نوي.

۲۱- خپل عورت پټوونکی به وي.

کـه دغـه پورتـه ګناهونو کـې يـو يـا ډيـرو بانـدی ککـړ وي او کـوم دعـادت خـلاف کـار تـرې صـادر شـي دا کرامت ندی استدراج دی ولي ورته ویل ګناه کبیره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۰) برخه:

کرامت زړه سوی او د خپل رعیت سره مینه:

کلـه چـې د مصـر رودنيـل ډک روان شـو ابـادي بيرتـه برحالـه شـوه هرڅـه سرسـبز او شـاداب شـول نـو دالله جـل جلالـه امتحـان وو دعربـو جزيـره کـې قحـط راغـی، ډيـره مـوده بـاران ونـه شـو دې تـه عربـي ژبـه کـې دې کـال تـه {عـام الرمالـة} نـومورکـول شـو ، چـې پـه هـر څـه بانـدې ګردونـه او شـګې پرتـې وې نـو يـوه ورځ عمـر رضـي الله عنـه غوښـتل چـې خپلـه سـورلۍ بانـدې چېرتـه ولاړ شـي؛ خـو چـې کلـه طبيلـې تـه ورغـې ګـوري چـې آس يـې وربشـې خـورې نـو ويـې ويـل ښـه زمـا رعيـت لـه لـوږې مـري دخـوراک لپـاره څـه نـه لـري او زمـا آس وربشـې خـوري قسـم دی تـر هغـې بـه وربانـدې سـورلي ونکـړم چـې تـر څـو مې ټـول رعيـت نـوي مـوړ کـړی بيـا يـې دمصـر والـي عمـرو ابن العـاص تـه ليـک واسـتولو او ورتـه يـې وويـل کـه تاسـره دخپلـو خلکـو د ضـرورت نـه زيـات دخـوراک لپـاره څـه وي مـونږ سـره کومـک وکـړه کلـه، چـې عمـرو ابن العـاص تـه ليـک ورسـيدو نـو سمدسـتي يـې شـل بيـړۍ دخـوراکي توکـو ډکـې دسـمندر پـه لاره راوليږلـې او زر اوښـان يـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بارد وچې په لار راولیږل چې هغې کې سل اوښان د حلال والي لپاره وه چې کله به مال راورسیدو د شپې راتلونه وړاندې به په خلکو تقسیم کړل او هغه سل اوښان یې پخپل مبارک لاس ذبحه او تقسیم کړل.

دې کې داسې ډیرې شپې او ورځې اوده نشو، نو صحابه کرامو ورته وویل یا امیرالمؤمنین ته خو نه اوده کېږې دا خو ډیره سخته ده نو عمر رضي الله عنه په ژړا شو او ورته یې وفرمایل:

⇦ که دورځې اوده کېږم نو د رعیت حقوق مې پایمالیږي او که د شپې اوده کېږم د الله (ج) عبادت رانه پاتې کېږي څه وکړم بله داچې دې وچکالۍ ته ورخطا یم یوه ورځ یې تولو صحابه کرامو ته وعظ وکړو ورته یې وویل تاسو استغفار ته زیاتوالی ورکړئ او نور په ژړا شو ویې ویل یا الله جل جلاله په خلکو، مالونو، مرغانو، بوټو ونو او فصلونو رحم وکړه او اوږده دعا یې وکړه ترهغې چې دده ژړا سره ټول مسجد ژړا ونیوه لږه شیبه چې دوی لا دعا کوله دباندې دباران شرقار شو خلک له خوشالۍ له مسجد دباندې راووتل

دومره باران وشو قحط سالي ختمه شوه ابادي راغله هر خوا وابه راشنه شول فصلونه وشول ونو ښې ډیرې میوې او قجورو قجورې ونیولې، تر هغې چې خلکو دشکرانی لمونځونه وکړل.

⇦ یوه ورځ د روم بادشاه یو قاصد راولیږلو چې مسلمانانو سره د صلحې یا جزیې خبرې وکړي او بله دا ورته معلومه شي، چې د مسلمانانو بادشاه څرنګه سړی دی دومره روب داب او ویره لري چې کافران په خپلو ملکونو کې ترې د شپې خوب نشي کولای هغه چې کله مدینې ته راغی پوښنه یې وکړه ستاسې بادشاه چیرته دی زه د روم نه راغلی یم ضرور کار ورسره لرم هغوی ورته وویل موږ بادشاه نلرو امیرالمؤمنین لرو هغه د مدینې بهر چیرته وتلی رابه شي قاصد ورته ویل ما ته یې راپیدا کړئ څوتنان ورسره روان شول او ورپسې ګرځیدل چا ورته وویل هلته دقجورو باغ کې دی دوی چې ورغلل ګوري چې امساء یې سر لاندې ایښودې ده او مبارک مخ باندې یې خولې بهیږي، کله چې هغه قاصد وکتو وی یې ویل قسم دی چې همدا صفات زمونږ کتاب کې لیکلي داسې عادل انسان به وی چې لباس خوراک هیڅ شي کې به یې له نورو خلکو تفاوت نه وي داسې عادل به وي چې خلکو ته به یې مثالي امن راوستی وي چې خوک له الله (جل جلاله) ویره لري داسې بیغمه خوب به بی له ډاره خپله هم کوي او رعیت به یې همداسې په امن وي بیا عمر رضي الله عنه له خوبه راپاڅیدو هملته یې خبرې ورسره وکړې بیا هغه دتللو په وخت وویل زړه مې غواړي همدا اوس مسلمان شم زمونږ قانون کې داسې کار خیانت بلل کېږي زه به اوس لاړ شم بیا رازم او مسلمانیږم او همداسې یې وکړل خو کله چې یې روم کې خپلو خلکو ته د عمر رضي الله عنه حالات بیان کړل ډله ډله خلک به راتلل او اسلام به یې راوړلو*.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

---

* حکایة الصحابة ج اول۵۳ صبح ـ حلیة الاولیاء ۴/ص/۶۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۱) برخه:

د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول:

عمر رضي الله عنه د ابوبکر رضي الله څخه وروسته خليفه شو صحابه کرامو به ورته خليفه، خليفه رسول الله يعنی د الله جل جلا له د رسول صلی الله و سلم د خليفه خليفه ويل.

خو بعضو صحابه کرامو ته دا پوښتنه پيدا شوه چې بل څوک چې خليفه کېږي نو داد خليفه نوم به ډير اوږد شي نو ټولو فيصله وکړه چې مونږ مؤمنان يو او عمر رضي الله عنه مو امير دی نو امير المؤمنين به ورته وايو نو له دې وروسته اول نوم شو چې عمر رضي الله ته ورکول شو.

د عمر رضي الله عنه په لاس يوه ګوته وه په هغې ليکل شوي وو، ترجمه يې دا سې وه مرګ تر ټولو غوره نصيحت دی.

او عمر رضي الله به هميشه خلکو ته ويل چې تاسې تر ټولو ذليل خلک وئ چې د بتانو عبادت به مو کولو،

➥ الله جل جلاله درته رسول اکرم صلی الله عليه و سلم راوليږلو ورباندی عزتمند شوئ.

➥ رسول الله صلی الله عليه و سلم فرمايلي دي عمر رضي الله عنه د جنتيانو رڼا ده په جنت کې.

➥ بل حديث شريف کې د حجة الوداع په ورځ رسول الله صلی الله عليه و سلم و فرمايل الله تعالی د عرفات په ورځ په ټولو مسلمانانو فخر کوي خو په عمر رضي الله عنه خاص فخر کوی.

➥ بل حديث کې ابوبکر رضي الله عنه فرمايلي چې ما د رسول الله صلی الله عليه و سلم نه اوريدلي دي چې که زما نه بعد نبي راتلای نو عمر رضي الله به وو.

➥ بل حديث شريف دي چې رسول الله صلی الله عليه و سلم فرمايلي د عمر رضي الله عنه نه په بهتر سړي لمر ندی راختلی يعنی بل بهتر تری دنيا کې نشته.

نو لدې څخه د عمر رضي الله بهتروالی معلوم شو[•].

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۱۲) برخه:

قسم په خدای زه د دين په کار کې د (کوچو) نه زيات نرم يم.

د عمر رضي الله د ډيرې مينې په خاطر چې د دين سره يې لرله او د الله جل جلاله له ويرې يې د شپې به ګرځيده او د خپل رعيت احوال يې معلومول خپل عادت ګرزولی وو.

يوه شپه په همدې خاطر له کوره وتلو د مدينې کوڅو کې ګرځيدو چې يو کور کې يې د ماشومانو د ژړا اوازونه واوريدل له دروازې يې ور وکتل ګوري چې په اور کټوی ايښې څه شی پکې نشته او اور ترې لاندې بل دی، او ماشومان خپلې مور ته وايې زر شه موږ وږي يو خو مور ورته وايی تاسو اوده شئ چې ترکاري پخه شي تاسې به راپاڅوم، خو هغوی نه اوده کېږي اخر ډير وخت ووتو چې معمولا

• 1 حلية الاولياء ۴۷/۱، 2 مجمع الزوايد ۷۴/۹، 3 اسدالغابة ۱۶۳/۴ ، 4 مسنداحمد۴ /۱۵۴، 5 ترميذی ۳۶۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر کاري دومره وخت کې پخيږي، خو عمر رضي الله عنه انتظار دی چې څه کيږي خو انتظار اوږد شو نو ،

اواز يې ورته وکړو خوری؟

داماشومان ولی ژړوي ماړه يې کړه چې اوده شي.

هغې ورته وويل په څه شي يې ماړه کړم؟

عمر رضي الله عنه ورته وويل ولی ديګ کې څه شی دي؟

هغې ورته وويل تشې اوبه مې پکې اچولې چې ويې وغولوم او اوده شي.

کور کې د خوراک څه نشته بس د عمررضي الله او زمونږ ترمنځ الله جل جلاله شته، عمر رضي الله ورته وويل نو عمر ته څه معلومه ده؟

هغې ورته وويل څنګه امير المؤمنين دی چې د خپلو مؤمنانو له احواله ندی خبر؟

عمر رضي الله په ژړا کورته راغی زر زر يې قجورې، وړه، وازده او نور لباس بوری کې واچول دومره شول چې اوچتولی يې نشو خپل غلام اسلم ته يې اواز وکړو اسلمه زر دلته راشه دا بوری زما په اوږه کېږده اسلم په منډه راغی ورته يې وويل نه نه امير المؤمنيه زه د څه لپاره يم امر کوه چېرته يې يوسم ؟

عمر رضي الله عنه ورته وويل نه زه يې خپله وړم ايا ته الله جل جلاله ته د عمر له خوانه جواب ويلی شی؟

نو اسلم ورته بوری په شا کړه هغې کورته ورغی غږ يې ورته وکړو خورې لږ د خوړلو شيان مې راوړي زه درتلای شم؟

هغې ورته وويل ولی نه وروره راشه.

عمر رضي الله دننه ورغی او هماغه کټوی کې يې وازده، وړه او قجورې واچولی او پخپله لګيا شو اور ورپسې بلوي اسلم وايې ما وليدو چې مبارکه ګېره کې يې لوګی اخوا ديخوا وتو راوتو تر څو يې خواړه تيار کړل او کټوی يې راکوزه کړه پخپل مبارک لاس يې ماشومانو ته خوله کې خوراک ورکولو تر څو خه ماړه شول نور يې بس کړه نو ،

بيا يې لوبی ورسره شروع کړې دهغوی چيلې به يې را اخستل په څلورې به روان شو، تر څو چې ماشومان دده په دې کار په خندا شول او هغه ښځه ورته لګيا ده دعاء کوي الله جل جلاله دې د عمر په ځای تا د مسلمانانو خليفه کړي، خو پيژني يې نه چې همدا عمر رضي الله عنه دی.

عمر رضي الله عنه چې ماشومان په خندا وليدل خوشحاله شو تندی يې وځليدو له هغه کوره راووتو لاره کې يې اسلم چې غلام يې وو ته وويل چې ته پوهيږې ما ولی ماشومانو سره لوبی کولی؟

هغه ورته ويل زه هم ستا دی کار ته حيران وم-

عمر رضي الله عنه ورته وويل ما ماشومان وږي ليدلي وو ماړه مې کړل خو په ژړا مې هم ليدلي وو، نو ځکه مې کوښښ وکړو چې په خندا يې هم ووينم نو ومی خندول.

عمر رضي الله عنه ډير زيات مهربانه وه چې هر چا سره به يې د دين دغوښتنې مطابق چلند کولو.

يوه ورځ ديو مسلمان او يهودي لانجه ورته راغله دواړو خپله دعوه بيان کړه خو يهودي په حقه وو نو عمر رضي الله ديهودي په حق کې فيصله وکړه نو يهودي وويل قسم دی ربښتينی امير المؤمنين يې نو عمر رضي په دوره يا قمچېنه ووهلو چې ته څنګه پوهيږې چې زه ربښتينی يم؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ورته ویل چې ستا ټول کړه وړه عادتونه زموږ کتاب کې لیکل شوي دي او دا سې یې هم لیکلي چې ته به عادل هم یې او ستا هرې خواته به ملایکې ستا کومک کوي او تا به حق ته راکش کوي.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۳) برخه:

د عمر رضي الله عنه زړه ولی له کوچو نرم او ترکاڼي کلک وو:

علي (رض)، عثمان (رض)، طلحة (رض)، زبیر (رض)، سعد (رض)، او عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنهم ټول راجمع شول چې عمر رضي الله ته ووایې چې دا ډیره سختي پریږده؛ خو ټول ویریدل چې څنګه ورته ووایې چا جرأت نشو کولای؛ خو دوی کې عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنه جرأت منند وو او دعمر رضي الله عنه دوست هم وو هغه ته یې وویل ته لاړشه ورته ووایه.

عبد الرحمن ابن عوف رضي الله ورغی ورته یې وویل یا أمیرالمؤمنینه ستا روب داب ویری او سختئ په خلکو ډیر اثر کړی بعضي خلک تاته دکوم ضرورت په خاطر راشي او غواړي تاته خپل ضرورت وړاندې کړي؛ خو ستاله ویرې تاته اظهار نشي کولای او دهغوی ضرورت او مشکل حل نشي بیرته ولاړ شي.

نو که ته دا ډیره سختي پریږدې چې خلک وکولای شي تاته خپل مشکلات ووایې او ته یې حل کړی نو، عمر رضي الله عنه ورته وویل ستا دې په الله جل جلاله قسم وي چې تاته دغه خبره علي، عثمان، طلحة، زبیر، او سعد نده کړې؟

عبد الرحمن رضي الله عنه وفرمایل چې هو هغوی راته ویلي خو زه همدا اوس له هغوی راغلم او هغوی هلته انتظار ناست دي بل ځوک لدې خبرې خبر ندي ته څنګه خبر شوې؟

عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ویل، خو په ژړا شو.

عبد الرحمن ابن عوف پوه شو چې دا د ده کرامت دی بیا عمر رضي الله عنه ورته وویل قسم په الله جل جلاله چې زه دومره نرم شوم چې اخر له الله جل جلا له وویریدم چې دومره نرمي هم نده پکار بیا سخت شوم خو بیاهم له الله جل جلاله وډار شوم چې دومره سختئ باندې الله جل جلاله ناراض نشي.

بیا یې وفرمایل عبد الرحمانه قسم په الله جل جلاله زما زړه د دین په خاطر دومره نرم شو چې له کوچو هم زیات نرم شو او بیا د دین په خاطر دومره سخت شو چې له کاڼي هم زیات سخت شو نو ته ووایه چې زه څه وکړم دا د دین کارونه همدا سې دي چې د سختئ ضرورت وي سختي پکار ده چې د نرمۍ ضرورت وي نرمي پکار ده، نو عبد الرحمن ابن عوف ترې په ژړا را ووتو او لاسونه یې یو په بل سره وهل او ویل یې ای عمره تا خو راتلونکې خلیفګان په مشکل کې وا چول چې ته نه پوهیږې چې سختي وکړم که نرمي نو بل به څوک وي چې لتا زیات څه تعامل وکړي.

عمر رضي الله عنه به همیشه دا سې فرمایل د دین دکار لپاره سختي ضروري ده، خو دومره هم نه چې له ځانه جابر جوړ کړې او نرمي هم پکار ده خو دومره هم نه چې بیا دې حیثیت ختم شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه به چې کله مسجد کې وعظ وکړو او بیا به یې کور ته تشریف ویوړو نو خپل د کور خلکو ته به یې فرمایل تاسو خو زما خبرې واوریدلی قسم دی چې کوم کار نه مې خلک منع کړي او تاسي هغه وکړئ، نو تاسي ته به له نورو خلکو دوچنده سزا درکوم.
رسول الله صلی الله علیه سلم فرمایلي دي چې زما دامت څخه د دین په باره کې ترټولو سخت عمر رضي الله عنه دی•.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۴) برخه:

پخوانیو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله ذکر:

امیرالمؤمنین عمر رضي الله عنه کورته تشریف ویوړو کوري چې {أمّ کُلثُوم بنت علی ابن ابي طالب رضي الله عنهما}، چې بي بي یې وه په چغو چغو ژاړي.
عمر رضي الله عنه وارخطا شو زر ورغی غیږ کې یې ونیوله ورته یې وویل ولې څه پیښه شوې کوم مصیبت راغلی هله زر وایه هغې مبارکې په ژړا کې ورته وویل،
دغه یهودي راته دغم خبره کړې هغه {کعب الاحبار} دیهودو عالم ؟
عمر رضي الله ورته وویل زر وایه هغه څه ویلي؟
أم کلثوم رضي الله عنها وویل هغه وایې چې ستا خاوند امیرالمؤمنین د دوزخ په غاړه ولاړدی او داخبره زموږ کتاب کې لیکلې ده.
عمر رضي الله ورته وویل ماشاء الله نو ته دې خبرې ته دومره په چغو ژاړې؟
خو زما ګومان دی چې زه الله جل جلاله نیکبخته پیدا کړی یم.
بیا یې د {کعب الاحبار} دراوستلو امر ورکړو -کعب الاخبار چې کله راوستل شو او عمر رضي الله عنه له ویرې او دهشت ډکه څهره یې ولیدله وارخطا شو او ویې ویل یا امیر المؤمنین چالاکي او بیړه به راباندې نه کوې- ته اول زما خبره واوره زما دی په الله جل جلاله قسم وي ته به دهمدې میاشتې اخر کې جنت کې وې.
عمر رضي الله عنه ورته موسکی شوه ورته یې وویل ماشاءالله لکه ته دجنت ټیکدار یې لږ مخکې دې ویلې چې زه د دوزخ په غاړه ولاړ یم اوس وایې د دې ذالحجې اخر کې به جنت کې یې دا لا کوم حکمونه دي چې ته یې کوې؟
{کعب الاحبار} ورته ویل هو زموږ کتاب کې ستا دټول عمر علایم لیکل شوي دي او هغې کې لیکل شوي چې ته کله خلیفه شې؛ نو د مسلمانو فتحې به دومره زیاتې شي چې د دنیا شرق غرب شمال جنوب ته به ورسیږي او ستا مثال داسې دی، لکه ته چې د دوزخ په غاړه ولاړ وې او په دواړه لاسه خلک له دوزخ منع کوې خلک په کثیر تعداد کې دوزخ ته روان وي چې تا ګوري بیرته به را واپس کېږي یعنې په خپله خوښه به مسلمانیږي او کوم چې د دوزخ غاړې ته در رسیږي ته به یې په زور او

• طبقات الکبری ۳/۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰، حلیة الاولیاء ۱/۵۰-۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوت منع کوی؛نو ما دا سې ندي ویلي چې ته دوزخي یې دا سې مې ویلي چې ته د دوزخ په غاړه ولاړ یې.

بله خبره ستا د جنت ته دتللو پکې د همدې ذالحجې اخر لیکلی خو چې ته وفات شې بیابه خلک تر قیامته پورې چې کافران وي دوزخ ته به روان وي.

بیا عمر رضي الله عنه رښیا هم په هماغه میاشت کې وفات شو.

➥ یوه شپه عمر رضي الله عنه د شپې اخره حصه کې د خپل عادت مطابق ګشت کولو چې دیو کور نه د مور او لور اوازونه راغلل مور ورته وایې لورې نن غوا شیدې لږ وکړل اوبه ورګډې کړه، چې زیاتې شي چې خرڅې یې کړو،

لور ورته وویل مورې دا کار امیرالمؤمنین منع کړی ندی؟

مور یې ورته وویل نو امیرالمؤمنین ته څه معلومیږي چې تا اوبه ورګډې کړي؟

لور ورته وویل نو که امیرالمؤمنین مو نه ویني نو الله جل جلاله خو مو ګوري زه دا کار نشم کولای نو امیرالمؤمنین چې دهغې تقوی ولیدله ډیر خوشحاله شو یو روایت کې دي چې بیا یې خپل ځوی ته په نکاح کړه•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۵) برخه:

◆ عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمایي چې دقبایلو بعضي خلک مدینې منورې ته راغلل چې خپل ضرورتونه امیرالمؤمنین ته مخکې کړي، نو ناوخته راورسیدل او د مدینې منورې اطرافو کې یې خیمې ووهلې نو عمر رضي الله عنه خبر شو او ماته یې وویل که خوښه دې وي چې ما او تا نن شپه وربانده پهره یا څوکیداري وکړو ځکه چې دغه خلک له لرې علاقې او اوږد سفر نه راغلي ستومانه دي چې دوی ارام وکړي مونږ به ورته وو ایو چې تاسې بیغمه خوب وکړئ او څوک ترې غلا ونکړي،

عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمایي ما ورته وویل خوښه مې ده نو دواړو اودسونه وکړل یو خواته زه ترینه چې دخطرې امکان وو په لمانځه لګیا شوم چې هم به عبادت وکړم او هم پهره اوبل خواته امیرالمؤمنین شو،

لږ وخت بعد له یوې خیمې دماشوم د ژړا اواز راتلو خو خبره اوږده شوه هغه نه غلی کېدو نو امیرالمؤمنین ورغی ورته یې وویل خورې دا ماشوم ولې ژاړي غلی یې کړه هغې لږ وخت لپاره غلی کړو خو بیا په ژړا شو او عمررضي الله عنه بیا ورغی چې ماشوم غلی کړه، خو همدا سې دا کار تر اخرې شپې پورې جاري وو اخر کې بیا عمر رضي الله عنه ورغې ورته یې وویل ته خو ډیره بده مور یې هیڅ دې زړه کې رحم نشته،

هغې ورته وویل وروره زه لتا ډیره تنګه شوم بیا بیا راځې نو ستا زما سره څه کار دی،

• حیاة عمر ۱/ ۳۲۷-۳۲۸، طبقات الکبری ۳/ ۲۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما دغه ماشوم له تي رودلو منع کړی شوی نه ورکوم ځکه چې امیرالمؤمنین تي خورو ماشومانو ته د بیت المال نه خوراکه نه ورکوي او مونږ صباته ترینه د کومک غوښتلو لپاره راغلي یو، نو چې مونږ ته کوم امداد راکوي د دې ماشوم برخه به هم راکړي زه بیا نشم راتلای مونږ له لرې علاقې راغلي یو لږه موده بعد به ماشوم له تي رودلو منع کوم نو اوس مې منع کړو،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل ګرانې خورې ماشوم ته شودې ورکړه زه ستا ضامن یم عمر رضي الله عنه به ستا دبچي لپاره خپل فرمان بیرته واخلي او تاته به پوره نفقه مقرر کړي هغې ماشوم ته شودې ورکړې ماشوم غلی شو صباشوی هم وو عمر رضي الله عنه او عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه مسجدته راغلل لمونځ ته عمر رضي الله مخکې شو؛ خو لمونځ کې یې ژړل له ژړا له وجې یې له سینې مبارکې اواز نه راوتل، چې لمونځ اداء شو امیرالمؤمنین ممبر ته پورته شو ویې فرمایل هلاکت دی دعمر لپاره څومره ماشومان به له لوږې مړه شوي وي څومره ماشومانو به ژړلي وي زه به الله جل جلاله ته څه جواب ورکوم نور یې وفرمایل له نن نه بعد زه دبیت المال خزانچي ته امر کوم چې هر نوي پیدا شوي ماشوم ته به پوره نفقه ورکوي او هغه ښځې ته یې هم پوره ورکړه.

ګرانو لوستونکو الله جل جلاله دی مونږته هم داسې زړه سواند عادل حاکم نصیب کړي.

◆ ابي ابن کعب رضي الله عنه فرمایي چې زما او عمر رضي الله عنه ترمنځ لانجه راغله زما قجورې چا کټ کړې وې ما عمر رضي الله عنه ته وویل ستا د حاکمیت په دوران کې چا زما قجورې چا کټ کړې ته امیرالمؤمنین یې ته یې ضموار یې هغه انکار وکړو ما ورته وویل راځه ستا په قاضي به فیصله کوو،

زید ابن حارثة رضي الله عنه قاضي وو، خپل کور کې به یې فیصلي کولي دارالقضاء نه وه جوړه شوې نو دواړه ورغلو اجازه مو واخستله کورته دننه شو؛ خو زید رضي الله عنه یو ساده فرش باندې ناست وو او هغه عمر رضي الله عنه ته پدې خاطر چې امیرالمؤمنین دی اشاره وکړه چې د فرش یوه څنډه باندې ورسره کېني؛ خو عمر رضي الله عنه وربانديې اعتراض وکړو چې دا کار ستا بې عدالتي ده ته باید مدعي او مدعا علیه سره مساوي چلند وکړې بیا زید رضي الله عنه د دواړو دعوه واوریدله نو د شرعي مطابق باید دعوه کوونکي شاهدان یاګواهان چې د شاهدۍ ورکولو اهل وي پیش کړي وی ابی ابن کعب سره ګواهان نه وو، نو بیا د شرعي مطابق باید منکر قسم وخوري نو زید رضي الله عنه ابی ابن کعب رضي الله عنه ته وویل زه دقسم خوړلو نه څوک نه بچ کوم او نه په دې باره کې چاته سوال کوم دا یو شرعي حق دی خو تاته سوال کوم چې امیرالمؤمنین له قسم خوړلو معاف کړې.

عمر رضي الله دزید رضي الله عنه پدې خبره هم اعتراض وکړو چې داسې ندي کول پکار که داسې دلیل پیدا شي چې حاکمان له قسم کولو معاف شي بیابه ترقیامته دا کار جاري وي چې دا بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

٥عـد التي ده، نـو زه قسـم خـورم او پـه حقـه قسـم خـوړل هـيڅ کومـه ګنـاه نلـري نـو عمـر رضـي الله عنـه قسم ٥وخوړو او دعوه خلاصه شوه•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۶) برخه:

د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د چا ځمکه استعمالول:

◆ دزيـد بن اسـلم رضـي الله عنـه نـه روايـت دی چـې عمـر رضـي الله عنـه غوښـتل مسـجد نبوي صـلی الله عليـه وسـلم فراخـه کـړي او مسجد سـره نـژدې ځمکـه د عبـاس ابـن مطلـب وه، چـې د رسـول الله صـلی الله عليه وسلم تره وو نو عمر رضي الله عنه ورته وويل چې دا ځمکه ما باندې خرڅه کړه.

خـو عبـاس رضـي الله عنـه انکـار وکـړو بيـا عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وويـل چـې ماتـه يـې وبښـه خـو هغـه لـدې هـم انکـار وکـړو بيـا عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وويـل تـه يـې پخپلـه مسـجد تـه وقـف کـړه خـو عبـاس رضـي الله عنـه نـه منلـه اخـر عمـر رضـي الله ورتـه وويـل دغـه دريـو کـارونو کـې بـه يـو درباندې کـوم خـو عبـاس رضـي الله ورتـه وويـل نـه يـې شـی راباندی کـولی اخـر دواړو فيصـله وکـړه چـې ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه بانـدې بـه فيصـله کـوو دواړه ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه تـه ورغلـل دواړو ورتـه حقيقـت بيـان کـړو ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه عمـر رضـي الله تـه وويـل اميرالمؤمنينـه تـه حـق نلـرې چـې د چاځمکـه بـې اجـازې ياقيمت ورکولو مسجد کې داخله يامسجد پکې جوړ کړې،

عمر رضي الله عنه ورته وويل تا دا فيصله په کوم دليل وکړه په قرآن که سنت نبوي؟

ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه ورتـه وفرمايـل مـا پـه سـنت نبـوي فيصـله کـړې مـا د رسـول الله صـلی الله عليـه وسـلم نـه اوريـدلي چـې کلـه سـليمان عليـه السـلام بيـت المقـدس جوړولـو نـو، چـې مانبـام بـه يـې کـار بـس کـړو سـهارته بـه هغـه ديوالونـه بيرتـه وران شـوي وو؛ نـو الله جـل جلالـه ورتـه وحـي راوليږلـه چـې تـر څـو دې د دغـې ځمکـې خاونـدان نـوي راضـي کـړې نـو تاتـه پکـې تصـرف کـول نـاروا دي نـو سـليمان عليـه السـلام هغـوی راضـي کـړل نـو کلـه چـې عبـاس رضـي الله عنـه د ابـی ابـن کعـب رضـي الله عنـه فيصـله واوريدلـه چـې د ده په حق کې وشوه نو په خپله خوښه يې ځمکه مسجد ته وقف کړه،

◆ بـل روايـت کـې د سـعيد ابن مسـيب رضـي الله عنـه نـه همدغـه رقـم قصـه ذکـر شـوې خـو هغـې کـې فرمـايلي چـې کلـه الله جـل جلالـه سـليمان عليـه السـلام تـه وحـي راوليږلـه نـو سـليمان عليـه السـلام دهغـې ځمکـې خاونـد را وغوښـتلو ورتـه يـې وفرمايـل دا ځمکـه پـه مـا خرڅـه کـړه هغـه قيمـت ورتـه وښـودلو نـو سـليمان عليـه السـلام قيمـت ورتـه اداء کـړو نـو هغـه سـړي ترينـه پوښـتنه وکـړه زمـا دغـه ځمکـه ښـه ده کـه دغـه روپـی. سـليمان عليـه السـلام ورتـه وويـل ځمکـه ښـه ده ځکـه مسـجد پـرې جـوړوم هغـه سـړي انکـار وکـړو چـې نـه يـې خرڅـوم سـليمان عليـه السـلام ورتـه قيمـت زيـات کـړو هغـه بيـا پوښـتنه وکـړه چـې دغـه ډېـل قيمـت ښـه دی کـه ځمکـه؟ سـليمان عليـه السـلام ورتـه وويـل ځمکـه هغـه بيـا انکـار وکـړو همداسـې دهغـه سـړي پوښـتنې زيـاتې شـوې او قيمـت هـم څوچنـده شـو اخـر کـې سـليمان عليـه السـلام ورتـه وويـل دغـه څوچنـده

• ابن عساکر ـ ج ۴: ۱۲۴ ص، بيهقی ـ ج ـ ۲ ـ ۲۷۰ ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمت واخله خو بیابه دا پوښتنه نکوي چې ځمکه ښه ده که روپۍ. نو دې دا پوښتنې بس کړه کنه په زور یې درنه اخلم نو الله جل جلاله ورته وحې راولیږله چې ای سلیمان علیه السلامه که ته دغه نفرته د خپل لاس د مزدورۍ نه او خپل رزق نه قیمت ورکوې خو ته پوی شه او ستا کار که ته یې دالله جل جلاله د درکړل شوي مال نه ورکوې نو تر څو چې راضي شوی نه وي دده ځمکه کې مسجد نشې جوړولای نو سلیمان علیه السلام هغه نفرته ترهغې روپۍ. ور زیاتولې ترڅو یې راضي کړو نو ابی ابن کعب رضي الله عنه ورته وفرمایل ما دغه خبره د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلی نو عمر رضي الله عنه وویل ټیک شوه زه تري تیر یم ترڅو چې دعباس رضي الله عنه خوښه نوي نه یې مجبوروم،

نو چې کله عباس رضي الله عنه د ابی ابن کعب رضي الله فیصله واوریدله ویې ویل ما خپله ځمکه د مسجد لپاره وقف کړه نو په دی لانجه کې حکمت داوو چې راتلونکي مسلمانانو ته پکې یو صریح حکم پلاس ورغی او لدی معلومه شوه هغه خلک چې پردی ځمکې غصب کړی بیا پکې مسجد جوړ کړی باکل ناروا دی لمونځ پکې نه کېږی بل دا خبره واضحه شوه چې عمر امیر المؤمنین وو خو دیو ادنی قاضي فیصله یې ومنله او زور او قوت یې استعمال نکړو•.

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

د عمر رضي الله عنه د سیرت او عدالت (۱۷) برخه:

◆ کله چې عمر ابن العاص رضي الله عنه افریقایی شتمن او تاریخي هیواد مصر فتحه کړ؛ نو دې فتحې کې ورسره د امیر المؤمنین ځامن عبد الله او عبد الرحمن ابن عمر رضي الله عنهم هم شریک و، ؛ خو عبد الرحمن ابن عمر رضي الله عنه یو بل نفر چې سروعه ابن عتبه بن حارث نومیدو غلط کړو او شراب یې وربانديې وڅکل چې شپه تیره شوه نو ؛ عبد الرحمن رضي الله عنه، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته چې دمصر حاکم وو ورغی ورته یې وویل چې مونږ دواړو یو قسم شراب څکلي مونږ دواړه پاک کړه یعنی حد راباندې جاري کړه، عمرو ابن العاص رضي الله عنه ورته وویل صباته راشئ نو عبد الرحمن رضي الله عنه کورته روان شوه لاره کې یې ورور عبد الله ابن عمر رضي الله عنه ولیدو ورته یې وویل ما بیګاه شراب څکلي او مست شوی یم نو عبد الله ابن عمر رضي الله عنه ورته وویل ښه کار دی ندی کړی؛ خو چاته ونه وایې راځه کورته زه به سر درباندې (ګل) یا وخریم او په درو به دی هم ووهم پاک به شې خو ډیره د شرم خبره ده چې خلکو ته معلومه شي چې د امیر المؤمنین ځوی شراب څکلي عبد الرحمن رضي الله ورته وویل چې ما خو والي صاحب عمرو ابن العاص خبر کړی دی.

نو عبد الله ابن عمر رضي الله عنه ورته وویل راځه چې سر خو درباندی (ګل) یا وخریم هغې وخت کې د شرابو څکونکي ته هم دري وې هم سر خریل نو سر یې ورته وخریلو او بیا عمرو ابن العاص رضي الله عنه په دورو ووهلو،

• کنز المال :ج/ ۳/ص/۳۴۵، تاریخ ابن عساکر : ۵ /ص :۶۷۸، تاریخ خلفاء الراشدین :ج/۱ _باب حیاة امیرالمؤمنین

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو داخبره دافریقا ایې هیواد مصرنه دعربو جزیرې ته را ورسیده او عمر رضي الله عنه خبرشو سمدستي یې لیک ولیکلو او عمروابن العاص ته یې ولیږلو چې زما ځوی ماته راولیږه که د دورو وهلو په سبب نشي راتلای نو په اوښ کېجاوه بار کړه او پکې وایې چوه او ماته یې راولیږه عمروابن العاص رضي الله عنه ته چې لیک ورسیدو سمدستي یې په اوښ په کېجاوه کې بار کړ او مدینې ته یې راولیږلو کله چې مدینې منورې ته راورسیدو عمر رضي الله عنه ورته وویل چې؛ زه دې بیا په دورو وهم نو عبدالرحمن رضي الله عنه ورته وویل ابا جانه زه خو یو ځل وهل شوی یم او حد را باندې جاري شوی بیا مې ولې وهې عمر رضي الله ورته وویل ولې ما تاسو ته باربار ندي ویلي چې په الله جل جلاله قسم چې کوم کار نه ماخلک منع کړي او تاسو هغه وکړئ تاسو ته به دوچنده سزاء درکوم نو اوس را وړاندی شه او بیا یې په دورو ووهلو،

دا ددې لپاره چې څوک ونه وایې چې امیرالمؤمنین دالله جل جلاله حکم په ځای کول او شریعت تطبیقول له کوره نه شروع کوي دا وو دعمر رضي الله عنه عدالت چې خپل ځوی یې ترتولو زیات ووهلو،

◆ دانس ابن مالک رضي الله عنه نه روایت دی چې مصر کې یو مصري باشنده د عمروابن العاص رضي الله عنه چې دمصر والي وو ځوی سره د منډې وهلو مقابله وکړه او هغه مصري په منډه کې ترینه وړاندی شو او ټاکلي هدف ته ورسیدو؛ نو دعمروابن العاص رضي الله عنه ځوی ته غصه ورغله چې زه د دومره غټ سړي یعنې والي ځوی یم او ته رانه مخکې شوې؛ نو هغه مصري باشنده یې په قمچېنه ووهلو؛ نو هغه مصري باشنده هلته عمروابن العاص ته شکایت ونکړو چې کېدای شي زما فریاد وانه وري؛ نو مدینې منورې ته راغې او عمر رضي الله عنه ته راغې او ورته یې وویل یا امیرالمؤمنین ما تاته پناه راوړې امیرالمؤمنین ورته وویل ما پناه درکړې ووایه چا ظلم درباندې کړی هغه وویل زمونږ دمصر د والي عمروابن العاص رضي الله عنه ځوی راسری منډه ووهله او زه ترې مخکې شوم خو په هغه بده ولږیده او زه یې ډیر زیات په دورو ووهلم دا دی بدن مې وګوره سره د دې چې د مصر نه مې په میاشتو سفر کړی خو بیاهم د وهلو ځایونه تک شنه دي او د وهلو اثارات یې ښکاري.

نو عمر رضي الله عنه، عمروابن العاص رضي الله عنه ته مکتوب ولیکلو ورته یې ولیکل زما دلیک په رسیدو په خپل ځای څوک دیندار نفر مقرر کړه او ته هم راشه او هغه ستا نازولی مغرور ځوی دی هم راوله،

◆ کله چې عمروابن العاص رضي الله عنه ته لیک ورسیدو دحکم تعمیل یې وکړو سمدستي په اوښانو راسپاره شول او ځان یې مدینې منورې ته راورسوو قربان له داسې واکمن چې یو مکتوب باندې له افریقا نه یو والي چې اوس د بادشاحیثیت لري ورته په میاشتو سفر کوي او د امیر اطاعت کوي او ځان رارسوي او قربان له داسې والي چې بیشماره ملکونه یې فتح کړي او د اسلام جنډه یې پرې لږولی هیڅ ځان ورته بد نه ښکاري په خوشحالی امر ته غاړه ږدي او دمیاشتو سفر کوي خو نه اعتراض کوي نه سرغړونه کوي او نه یې ځوی دراتلو څخه انکار کوي دا ټوله خوبي اسلام کې ده څوک چې اسلام نه خبروي دغسې د امیر اطاعت کوي کله چې را ورسیدل دواړه امیرالمؤمنین ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخ کېناستل، اميرالمؤمنين وفرمايل هغه د مصر مظلوم باشنده را وغواړئ هغه راغی اميرالمؤمنين دره هغه مظلوم ته ورکړه ورته يې وويل وهه يې،

◆ انس رضي الله عنه فرمايي چې هغه يې په وهلو شروع وکړه؛ نو مونږ هم غوښتل چې سم يې ووهي چې بيا دکوم واکمن ځوی داسې غلطي ونکړي او عمر رضي الله عنه ورته وويل وهه يې ترڅو يې عقل سرته راشي، انس رضي الله فرمايي چې دومره يې ووهلو چې مونږ نور غوښتل چې بس يې کړي، بيا يې ورته وويل دا پلار يې يعنې عمرو ابن العاص هم پدې سرسري يو څو درې ووهه چې بيا يې ځوی دومره ظلم او بې ادبي ونکړي، هغه مصري ورته وويل يا اميرالمؤمنين پلار يې نه وهم هغه ګناه نده کړې بيا اميرالمؤمنين دواړو ته وفرمايل الله تعالی خو خپل بندګان ازاد پيدا کړي تاسې په کوم دليل غلامان ترې جوړ کړي؟

بيا يې وفرمايل لاړشئ او خپله وظيفه په احسنه طريقه سرته رسوئ چې بيا دچا شکايت رانشي قسم په الله جل جلاله چې د دنيا هرکونج کې څوک راته فرياد وکړي زه به يې واورم او ځان به وررسوم.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله د سيرت مبارکه (۱۸) برخه:

د جاسوسۍ په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطاء

يزيد بن ابي منصور رضي الله عنه فرمايي چې•،

(1) اميرالمؤمنين عمر ابن الخطاب رضي الله عنه يو تن چې - جارود يا ابن جارود نوم يې وو دبحرين امير يا والي ټاکلی وو هغه يو تن چې ادرياس نوميده پدې تور چې دوښمن ته جاسوسي کوي دښمن ته دمسلمانانو په ضد خطونه ليکي او د مسلمانانو رازونه هم افشاء کوي ووژلو خو چې کله يې سر ترې پريکوو نو هغه چغې وهلې های عمر های عمر های عمر رضي الله عنه،

نو چا اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته اطلاع راوړه چې ستا مقرر شوی والي جارود يو تن د شک په بنياد ووژلو او هغه چغې وهلې چې های عمر های عمر،

نو عمر رضي الله عنه سمدستي ليک وليکلو او دبحرين والي ته يې زر د راتلو حکم وکړو جارود ته چې کله د اميرالمؤمنين ليک ورسيدلو بې له ځنډه په سورلۍ سپور شو او مدينې منورې ته يې ځان راورسولو،

کله چې اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته خبر ورسيدو چې جارود راغی سمدستي يې راوغوښتو کله چې ورته مخامخ کېناستو نو عمر رضي الله عنه نيزه د هغه غاړې ته د هغه د ګيرې لاندې وروړله او ويې ويل ادرياسه زه حاضريم ادرياسه زه حاضر يم،

بيا يې جارود ته وويل ادرياس دې ولې ووژلو هغه ورته وويل چې يا اميرالمؤمنين ما ته اطلاع راغلې وه چې ادرياس دښمن ته خطونه ليکل جاسوسۍ شک ورباندې وو او د دښمن صف ته د ورتللو اراده يې لرله.

•(۱) کنزالعمال ج :۴، ص ۴۱۹ ، ابن راهويةج/۱ :باب خلفاء الراشدين ، (۲) اخرج حاکم باب فضيلة اميرالمؤمنين ج/۱ /ص۴۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه ورته وويل ښه ته د شک په بنیاد د یو مسلمان وینه تویوې؟
فقط د غلطۍ ارادې په کولو باندې خلک وژنې؟
په خط او کتابت کولو باندې یو مسلمان قتلوې؟
جارووده ته ماته وواېه چې څوک دا سې شته چې د شر او فساد اراده یې نوې کړې؟
نو غلطه اراده خو ملایکې هم نه لیکي تر څو چې چا بد عمل کړی نوي.
ښه، ته ما د دې لپاره ټاکلی یې چې د خلکو ژوند وژغورې خلکو ته خدمت وکړې د خلکو ستونزې حل کړې او که د دې لپاره چې خپل رعیت ووژنې؟
ای جارووده که چېرته زما سره دا ویره نوې چې را تلونکې مسلمانان به بیا زما پدې کار عمل کوي او هر څوک به په قتل خطا قصاصیږي نو ما به اوس ستا سر قلم کړی وو.
پاڅه له مخې مې ورک شه بیا دا سې کار ونکړې او لاړشه د ادریاس وارثینو ته دیت ورکړه.
هغه والي جارود بیرته بحرین ته لاړو او د مړه شوي وارثینو ته یې سل اوښان دیت ورکړل،
(۲) عطاء رضي الله عنه فرمایي چې عمر رضي الله عنه به هر کال د حج موسم کې خپل ټول والیان او امیران راغوښتل،
بیا به یې اعلان وکړو چې زما دغه حکمرانانو په هر چا ظلم کړی وي را دې شي نو یوه ورځ یې اعلان وکړ، چې هر چا باندې چا ظلم کړی وي ودې واېي ټول مسلمانان غلي شول خو یو تن راپورته شو او ویې ویل چې ما باندې فلانې والي ظلم کړی زه یې سل درې وهلی یم، نو عمر رضي الله عنه هغه والي را وغوښت او دغه نفر ته عمر رضي الله وویل واخله دره او سل درې یې ووهه،
دې وخت کې عمرو ابن العاص رضي الله عنه د مصر والي را پورته شو ویې ویل ای امیر المؤمنینه لږ احتیاط کوه که دا سې وکړې نو بیا به ترقیامته ستا دغه کار دیو قانون په شکل چلیږي او یو سنت به جوړ شي ته ماته اجازت راکړه چې زه دغه نفر راضي کړم بیا یې هغه نفر په دوه سوه دیناره راضي کړو یعنې په هره دره دوه دیناره،
بیا عمر رضي الله وفرمایل ما دغه د انتقام قانون د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه یاد کړی بیا یې د جلیبیب رضي الله مشهوره قصه بیان کړه، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم اعلان کړی وو، چې د چا په ما کوم حق وي را دې شي او خپل انتقام دې واخلي او جلیبیب رضي الله ویلي وو، چې تا زه په دره وهلی وم زه غواړم خپل انتقام واخلم چې دا واقعه به بیا تفصیل سره ذکر کړو•،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• {1} کنز العمال ج 4 صفحه 419
{2} کنز لعمال ج 4 صفحه 421 ،
وذکر ابن جریر فی کتابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه دعدالت (۱۹) برخه:

قتل خطاء او انتقام آخستل،

(1) دحسن ابن علي رضي الله عنه څخه روايت دی، چې په مدينه منوره کې ديوې حاملې ښځې خاوند له څه مودې ورک وو او اميرالمؤمنين به خرخ خوراک لباس ور ليږل، يوه ورځ يې د څه ملاحظاتو په خاطر را وغوښتله او ځوک يې وروليږلو چې راشي خو هغې د راتلو نه انکار وکړو،

دوهم ځل يې بيا جواب ور ليږلو، خو هغه ښځه راتلو ته تياره نه وه،

چا ورته وويل ښه خبره داده، چې اميرالمؤمنين ته ورشې هغې چغې کړې چې های زما بختنه د اميرالمؤمنين زما سره څه کار دی چې ما غواړي،

خو له ويرې له کوره را ووتله، خو لاره کې وربانديې دبچي پيدا کېدلو دردونه راغلل او دچا کورته ورننوتله او هلته يې ماشوم بې وخته پيدا شو ماشوم دوه چغې وکړې او مړ شو نو، چې کله اميرالمؤمنين خبرشو؛ نو ډير خفه شو او ټول صحابه کرام يې راوغوښتل چې تاسې وواياست چې ما باندې د دې ماشوم دقتل ګناه شته کنه ډيرو صحابه کرامو ورته وويل چې تا باندې هيڅ نشته ځکه تا خو فقط ادب ورکولو لپاره راغوښتې وه،

خو علي رضي الله عنه غلی ناست وو، عمر رضي الله عنه ورته وويل ته خو هم څه ووايه ستا څه رأيه ده؟

علي رضي الله عنه ورته وويل که چېرته دغه صحابه کرامو له خپل ځانه تاته ويلي وي چې ته ګنهګار نه يې نو دوی په غلطه دي اوکه دوی ستا دخوشحالۍ لپاره داسې وايي نو دا ستالپاره ښه نده،

اصل خبره داده چې تاته خپل رعب معلوم دی خلک لتا څومره ويريږي او زنانه ذات خو هسې هم کمزوری زړه لري،

او دغه ښځې ستاله ويرې له راتلو نه هم انکار کړی نو ځکه، ته بايد د دې ماشوم دقتل خطاء ديت اداء کړې، نو عمر رضي الله عنه ته د علي رضي الله عنه رأيه خوښه شوه او ورته يې وويل چې ته دغه ديت ټولو قريشو باندې تقسيم کړه او هغې ښځې ته يې ورکړه،

سبحان الله داسې عدل داسې تقوی او د الله جل جلاله ويرې په معمولي خطاء باندې پخپل ځان فيصله کوي او ديت اداء کوي.

(2) دزيد ابن وهب رضي الله عنه نه روايت دی چې يو ورځ اميرالمؤمنين رضي الله عنه له کوره راووتلو او ګوتی يې غوږونو کې ورکړې وې لکه چې څوک اذان کوي او چغې يې وهلې ای هغه خلکو چې تاسې عمرته اوازونه کوی زه حاضر يم زه ستاسې فريادونه اورم زه ستاسې های عمره های عمره اواز اورم،

صحابه کرام حيران شول چې اميرالمؤمنين باندې څه وشول؟

چا ورته وويل اميرالمؤمنين ته دکوم امير يا والي لخوانه ليک راغلی چې هغوی نه قتل خطا شوی او يو مجاهد سپه سالار يا قومندان يا سرلښکر دا کار کړی هغه داسې وه چې مجاهدينو کافران پسې اخستي وو او هغوی د يو لوی نهر نه اخواته لاړل او مجاهدينو سره داسې اسباب نه وو، چې معلومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي چې نهر څومره ژور دی چا ورته یو سپین ګیری ضعیف سړی وښودلو چې دغه سړی تجربه لري هغه قومندان یا سرلښکر هغه سړي ته وویل دې نهر ته کوز شه او د دې ژور والی معلوم کړه هغه سپین ګیري ورته وویل زه دا کار نشم کولای ځکه چې سخته یخني ده اوبه واوري پشان یخې دي، نو که زه ورکوز شم مړ کېږم خو هغه سرلښکر ورته وویل چې ته به ضرور دغه کار کوې ځکه چې مونږ ته دهغه اخوا علاقه فتح کول ضروري دي،

اخر یې سړی په زوره اوبو ته ورکوز کړ، خو هغه دیخنۍ تاب ونه لرلو او چغې یې کړې وا عمرا وا عمرا وا عمرا او اوبو ډوب کړو او وفات شو،

نو عمر رضي الله عنه چې لیک ولوستلو زر یې جوابي لیک ولیکلو او هغه سرلښکر قومندان یې راوغوښتلو چې کله قومندان راغی څو ورځې به هغه ورته راغې سلام به یې واچولو خو عمر رضي الله عنه به مخ ترې وګرځولو همداسې یې څو ورځې ورسره وکړل بیا یې راوغوښتلو،

ورته یې وویل ولې دې هغه سړی ووژلو سرلښکر ورته وویل، نو ما څه کړي وای بله چاره نه وه، چې داوبو ژور والی معلوم کړو نو مجبوري نه مې ورښکته کړو مونږ ته دهغه ځایونو چې اوبو نه اخوا وو، فتحه ضروري وه،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل اوس دې قصاص کوم قصاص ته تیار شه،

سپه سالار ورته وویل نو ته نه ګورې چې مونږ څومره ملکونه فتح کړل او د اسلام بیرغ مو وربانده ودرولو اوس ته ما په یوه خطا قصاصوې او زما دملکونو فتحو ته نه ګورې؟

عمر رضي الله ورته وویل الله جل جلاله ته داسې فتحې ندي قبولې چې د یو مسلمان ناحقه قتل پکې وشي څوک په ناحقه ووژل شي،

الله جل جلاله ته تر هرڅه خپل بندګان ګران دي،

زما دې په الله جل جلاله قسم وي چې زما دا ویره نوی چې زما نه بعد به خلک قتل خطابانه دې هم قصاص جاري کوي ما به اوس تا نه سر قلم کړی وی.

بیا یې ورته وویل پاڅه لاړشه او دهغه وفات شوي تن خاندان ته دیت ورکه،

بیا امیر دحکم تعمیل وکړو او دیت یې اداء کړو، الله تعالی دې مونږ ته هم همداسې عادل امیران راکړي.•

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• (۱) رواه البیهقی باب فضایل خلفاء الراشدین
(۲) کنز العمال ج۷ صف ۲۹۹
(۳) حیاة الصحابة ج۴ صف۱۰۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۰) برخه:

د امیر المؤمنین د مسلمانانو لپاره سینه مبارکه فراخه ساتل:

(1) د جریر ابن عبد الله رضي الله عنه نه روایت دی چې، عمر رضي الله عنه ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د اسلامي فوج سپه سالار ټاکلی وه او دغه صحابي ډیر مشهور محدث او باتور شخص وه.
یو ځل مجاهدینو ډیره زیاته کامیابي حاصله کړې وه او ډیر غنیمتونه یې لاس ته ورغلي وو او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه هغه غنیمتونه مجاهدینو تر منځ تقسیم کړل؛ خو یو ځوان ته یې د خپل استحقاق نه د غنیمت مال کم ورکړو؛ نو هغه مجاهد انکار وکړو ویې ویل ماته به خامخا پوره برخه راکوې او دې وخت کې ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ته غصه ورغله او هغه مجاهد یې شل (20) درې ووهلو او د سر ویښتان یې هم ورته لنډ کړل هغه مجاهد خفه شو هر څه یې پریښودل او د شکایت لپاره امیر المؤمنین ته راغی.

کله چې راورسیدلو او امیر المؤمنین ته مخامخ ورغی د خپل سر ویښتان یې جیب کې راوړي وو او د عمر رضي الله عنه په سینه یې ور وویشتل او په ژړا شو چې واخله دا ویښتان ستا امارت کې رابانديې ابو موسی الاشعري بې له کومې ګناه غوڅ کړي او شل درې یې وهلی هم یم عمر رضي الله عنه بې لدې چې د دې مجاهد په بې ادبۍ غصه شي ور پورته شو په مینه یې غیږ کې راونیوه او د انتقام اخستو وعده یې ورسره وکړه.
سمدستی یې خط ولیکلو:

د الله جل جلاله د ثنا صفت او درود ویلو وروسته زما لیک ولوله او که دغه مجاهد سره دې لکه ده چې ذکر وکړو ربښتیا ظلم کړی وی او خبره یې ربښتیا وي نو که تا دا کار د خلکو په وړاندې کړی وي د خلکو په وړاندی ورته کښېنه چې ویښتان دې غوڅ کړي او شل درې دې ووهي او که ځانله ځای کې دی کړی وي نو ځانله ځای کي دې درنه انتقام واخلي.
امیر المؤمنین هم دغه مجاهد ته لیک ورکړو او له میلمستیا وروسته یې رخصت کړو.
خو د مجاهد دا تمعه نوه چې ربښتیا به ابو موسی الاشعري رضي الله عنه د حکم تعمیل وکړي ځکه چې هغه د زرګونو مجاهدینو مشر او سپه سالار دی.
نو کله چې مجاهد ورورسیدو لیک یې ورکړو او هغه لیک خلاص کړو او له لوستلو وروسته یې وویل زه حاضر یم زه حاضر یم.
امیر المؤمنین امر دی په سر سترګو بیا یې امر وکړو هلئ زر شئ هماغه دره او قینچي یا بیاتي راوړئ چې ما وربانديې دغه مجاهد وهلی او ویښتان مې پرې غوڅ کړي هغوی ورته راوړل او ابو موسی الاشعري رضي الله عنه ورته کښناستو او ویې ویل راشه خپل انتقام دې واخله کله چې مجاهد د ده دغه عاجزي او د امیر المؤمنین د حکم په ځای کولو اراده ولیدله ورته یې وویل بس ما وبښلی ما د الله جل جلاله د رضاء لپاره معاف کړې ته زمونږ امیر یې او مونږ ستا لښکر یو که تا اول کې معافي غوښتی وای ما به معاف کړی وای.
ابو موسی الاشعري رضي الله عنه دغه مجاهد غیږ کې ونیولو او د ده مهرباني یې وستایله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه وو د عمر رضي الله هغه نرمي چې ویلی یې وه زه له کوچو زیات د اسلام په باره کې نرم یم او په حقیقت کې یې ثابته کړې وه.

(2) حرماوي رضي الله عنه روایت کوي، عمر رضي الله عنه فیروزالدیلمي رضي الله عنه ته لیک واستوو چې ډیر وخت وشو چې بیغمه د شهدو مزې اخلې راشه ته یو بهادر صحابي یې جهاد کې برخه واخله هغه ته چې لیک ورسیدو سمدستي یې وسله را وخستله راروان شوه چې مدینې منورې ته راورسیدو نو عمر رضي الله عنه ته ورغی او د ننوتلو اجازت یې واخستو کله چې د ننه کېدلو یو قریشي ځوان هم ورسره د ننه کېدلو کوښښ وکړو دواړه دروازه کې سره ټکر شول فیروز الدیلمي رضي الله عنه ورته څپېړه ورکړه او هغه وینې شو، کله چې فیروزالدیلمي رضي الله د ننه شو هغه ځوان هم د ننه شو او امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته یې شکایت وکړو چې زه فیروز الدیلمي رضي الله عنه ووهلم نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه دغه ځوان دې ولې ووهلو؟

فیروزالدیلمي رضي الله عنه ورته وویل اول خو تا ماپسې لیک رالیږلې وه تا راغوښتی وم بیا مې درنه د ننه راتلو اجازت اخستی وه او دغه قریشي ځوان ؛خو نه تا را غوښتی وه او نه یې د ننه راتلو اجازت اخستی وه او ده کوښښ کولو چې زما نمبر کې د ننه راشي او ټکر هم ده را سره وکړ.

نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل ته خو ټکر کولو سره زخمي شوی نه یې او دغه ځوان تا زخمي کړو که دغه ځوان بې اجازته راتلو نو ما به ترې پوښتنه کړې وای او زما خو تا سره کوم د راز خبره نوه چې بل څوک پرې خبر نشي بیا یې هغه قریشي ځوان ته وویل چې راشه او خپله بدله ترې واخله کله چې هغه ځوان راوړاندې شو نو عمر رضي الله عنه ورته وویل چې دومره صبر وکړه چې یو حدیث شریف درته بیان کړم.

◆ کله چې اسود عنسي لعنة الله علیه د نبوت دعوه وکړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ډیر خپه شو یوه ورځ یې چې د سهار لمونځ اداء کړو مونږ ته یې مخ راوا ړولو چې نن شپه د الله جل جلاله یو غوره او محبوب بنده فیروزالدیلمي رضي الله عنه راولېږیدو.

اسود عنسي لعنة الله علیه یې قتل کړو هغه غوره شخص همدا فیروزالدیلمي رضي الله عنه دی.

ایا ته له داسې غوره شخص نه هم خپله بدله اخلې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ځوان وویل ما د الله جل جلاله لپاره معاف کړو.

فیروزالدیلمي رضي الله عنه وویل یا امیرالمؤمنین ایا ته د قیامت په ورځ د دغه حدیث شریف ګواهي ورکوې؟

امیرالمؤمنین ورته وویل هو.

زه ګواه یم او ما دغه حدیث شریف پخپله اوریدلی دی نو.

فیروزالدیلمي رضي الله عنه هغه قریشي ځوان ته وویل واخله دا زما توره او دا آس او شل زره درهم ما تاته بخشش درکړل.

هغه ځوان وویل ما خو د الله جل جلاله دراضي کولو په خاطر له زړه بښلی یې زه روپۍ نه غواړم.

فیروزالدیلمي رضي الله ورته وویل ما د دې حدیث شریف په خوشحالۍ کې درکړل لتا بل غوره شخص به زه چیرته پیدا کړم بیا هغه ځوان دغه هدیه قبوله کړه.

ګرانو دوستانو یو طرفته که امیرالمؤمنین دعدالت پلي کولو کلک هوډ کړی وو خو بل طرفته یې خپل رعیت ته د بښنی کولو او مینې محبت درس هم ورکړی وه دوی پخپل منځ کې لکه ورونه او یو جسد دا سې وو ، خپله به یې غلطي نه کوله که بل وکړه نو معاف کوله یې.[1]

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۱) برخه:

د اور سوزولو سزاء چاته ورکولو حکم:

◆ د عبدالله ابن عباس رضي الله عنه نه روایت دی چې یوه وینځه امیرالمؤمنین ته راغله او شکایت یې وکړو چې زه خپل مالک یا بادار دشک په بنیاد په اور کښېنولم او زه وسوزیدم چې زما شرمګاه یا عورت هم وسوزیدو ،

عمر رضي الله عنه ورته وویل چې ایا ته هغه لیدلې یې چې تا غلط کار کړی وي؟

وینځې وویل نه،

بیا یې ترینه پوښتنه وکړه چې تا په ځان ګواهي یا تا اقرار او اعتراف کړی؟

---

[1] (1) رواه البیهقی عن جریرابن عبدالله
(2) کنزل العمال ج 4ص 299
حیات حیاة الصحابة باب عدل عمر رضی الله عنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وينځې وويل نه-

نو عمر رضي الله عنه ورته وويل لاړه شه مالک ته دې ووايه چې اميرالمؤمنين غوښتی يې.

وينځه لاړه خپل بادار يې راوستو، عمر رضي الله عنه ورته وويل دغه وينځه دې ولې سوزولې؟

هغه وويل چې زما ورباندې شک دی چې بدکاره ده،

عمر رضي الله ورته وويل يعنې تا ليدلې نده چې بد کار کوي؟

هغه وويل هو مانده ليدلی؛ خو ورباندې شکمن يم.

عمر رضي الله ورته وويل نو تاسره بله سزا نه وه چې تا ورکړې وی؟

په اور سوزول خو يوائې د الله جل جلاله صفت دی لکه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي،

لَايُعَذِّبُ بِالنَّارِ الا رَبّ النَّار

په اور بل څوک سوزول نشي کولای يعنې ورته روا ندي مګر يوائې الله جل جلاله يې کولای شي چې د اور مالک او خالق دی بيا يې ورته وويل که ما د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه اوريدلی نه وای چې وينځه او غلام دې د بادار نه او ځوی دې د پلار نه انتقام نه اخلي نو ما به ته هماغسې په اور سوزولی وای،

بيا يې دهغې بادار سل دورې ووهلو او خوشې يې کړو او وينځې ته يې وويل چې، زه؛ ته د الله جل جلاله لپاره ازاده يې ځکه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي، کوم بادار چې خپل غلام ته په اور سزاء ورکړه هغه ازاد شو، نوله دې نه معلومه شوه چې:

☜ په اور سوزول ناروا دي.

☜ که غلام ته يې سزاء ورکړې وي سل درې به وهل کيږي.

☜ غلام او وينځې ترې ازاديږي.

☜ ځوی د پلار نه انتقام نشي اخستی•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج الطبرانی فی الاوسط وابن عساکر والبیهقی
وکنزالعمال ج۷ ص۲۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۲) برخه.

د ذمیانو او غلامانو حکم څه دی چې جرم وکړي؟

(۱) مکحول رضي الله عنه فرمایي: چې بیت المقدس فتح شوی ؤ مونږ ټول د امیرالمؤمنین په شمول هلته ؤ، یوه ورځ عباده ابن صامت رضي الله عنه یو نبطي غلام ته وویل: راشه دغه زما آس لږ ونیسه لږه شیبه وروسته یې درنه اخلم.

هغه نبطي غلام انکار وکړ؛ نو عباده ابن صامت رضي الله عنه ته غوصه ورغله او هغه یې ووهه او سر یې مات شو هغه غلام امیرالمؤمنین ته ورغی او شکایت یې وکړ، امیرالمؤمنین عباده ابن صامت رضي الله عنه نه پوښتنه وکړه چې دغه غلام دې ولې وهلی دی؟

عباده ابن صامت رضي الله عنه ورته وویل: زما یو مشکل دی چې زه ډیر ژر غوصه کیږم، دې غلام زما خبره ونه منله او ما وواهه.

عمر رضي الله عنه ورته وویل: اوس نو ورته کښېنه چې بدله درنه واخلي،

دې وخت کې زید ابن ثابت رضي الله عنه دغه خبره واوریدله او عمر رضي الله عنه ته یې وویل: ولې ته اوس د بادار نه د غلام بدله اخلې؟ او تا ته حدیث شریف معلوم دی چې بادار نه د غلام او پلار نه د زوی بدله نه شي آخستی، نو عمر رضي الله عنه ورته وویل: صحیح ده عباده ابن صامت رضي الله عنه دې دیت ورکړي بیا هغه دیت ورکړ او هغه یې راضي کړ.

(۲) د سوید ابن غفله رضي الله عنه نه روایت چې کله شام فتح شو، امیرالمؤمنین رضي الله عنه هم هلته تشریف راوړی و، نو یو یهودي ورته راغی او شکایت یې وکړ چې زه ستا د پوځ یو مجاهد ډیر زیات ووهلم دا وګوره سر مې مات او ټول بدن مې تک شین دی.

نو عمر رضي الله عنه ته ډیره غوصه ورغله چې دا څوک دی چې ذمي یهودي یې وهلی دی؟ نو صهیب رضي الله عنه ته یې امر وکړ چې پاڅه او هغه نفر ماته راوله، کله چې صهیب رضي الله عنه ورغی ګوري چې هغه نفر مشهور جلیل القدر صحابي عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه دی.

صهیب رضي الله عنه ورته وویل: امیرالمؤمنین رضي الله عنه درته ډیر په غوصه دی او ته یې غوښتی یې ته داسې وکړه چې اول معاذ ابن جبل رضي الله عنه ته ورشه له هغه غیر بل څوک امیرالمؤمنین رضي الله سره خبره نه شي کولای او ډاریږي، ته هغه ته پوره حقیقت بیان کړه هغه به امیرالمؤمنین رضي الله ته وو ایي چې تا ته دومره فرصت در کړي چې ته خپله خبره وکړې.

هغه همداسې وکړل او مسجد ته راغی عمر رضي الله عنه په جمع ولاړ ؤ چې کله فارغ شو غږ یې وکړ چې صهیب چیرې دی؟ هغه نفر یې راوست، صهیب رضي الله عنه ورته وویل: زه دغه یم، هو راوستی مې دی، دغه وخت کې معاذ ابن جبل رضي الله عنه پورته شو او ویې ویل:

یا امیرالمؤمنین رضي الله زما یوه غوښتنه ده، عمر رضي الله عنه ورته وویل: وایه څه وایې؟

معاذ ابن جبل رضي الله عنه ورته وویل: دغه سړی عوف ابن مالک الاشجعي دی ته ور باندې جلدي یا تیزي مه کوه هغه پریږده چې تا ته یو ځل پوره حقیقت بیان کړي بیا ته چې هره فیصله کوې ټولو ته په سر سترګو منظوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمـر رضـي الله عنـه وويـل: سـمه ده رادې شـي، عـوف ابـن مالـک الاشـجعي رضـي الله عنـه خپلـه خبـره داسې شروع کړه.

مـا دغـه یهـودي ولیـده، چـې یـوه مسـلمانه ښـځه یـې پـه خـره سـپره کـړې وه هغـې چغـې وهلـې دغـه یهـودي کوښښ کولـو، چـې د خـره نـه یـې راوغورځـوي؛ خـو هغـې ځـان ټینـګ کـړی ؤ، بیـا دغـه یهـودي دیکـه ورکـړه او هغـه ښـځه لانـدې راپریوتلـه او تـر څـو چـې را پورتـه کیدلـه نـو دغـه یهـودي ور منـډه کـړه او د پاسـه ور بانـدې څملاسـت (پریـوتی) چـې بـدنامي ور واړوي دغـه وخـت کـې زه ور ورسـیدلم او دغسـې عمـل مـې ور سره وکړ چې ته یې ګورې.

عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل: چـې تـه ولاړ شـه او هغـه ښـځه راولـه چـې سـتا ربښـتیا او درواغ معلـوم شـي کنـه نـو سزاء تـه ځـان تیـار کـړه، عـوف ابـن مالـک الاشـجي رضـي الله عنـه د هغـې ښـځې کـور تـه ورغـی ورتـه یـې وویـل: امیرالمـؤمنین رضـي الله لـه تانـه حقیقـت اوریـدل غـواړي کنـه نـو ماتـه بـه سـزاء را کـوي، د هغـې ښـځې پـلار او ورور عـوف ابـن مالـک الاشـجعي رضـي الله عنـه تـه وویـل: تـا مـونږ پـه شـرمو وشـرمولو سـتا څه اراده ده چې دا هلته ولاړه شي؟ او نور هم وشرمیږو چې څوک خبر نه وي هغه هم خبر شي؟

هغـې ښـځې ورتـه وویـل: زه بـه خامخـا ورځـم او عـوف ابـن مالـک الاشـجعي رضـي الله عنـه چـې پـه مـا غیرت کړی دی زه به یې بچ کوم.

بیـا یـې پـلار او ورور ورتـه وویـل: تاتـه ضـرورت نشـته مـونږ بـه دواړه ورشـو او سـتا حقیقـت بـه ورتـه بیـان کـړو، هغـه دواړه راغلـل او بلکـل همـاغسـې بیـان یـې وکـړ څنګـه چـې عـوف ابـن مالـک الاشـجعي رضـي الله عنه کړی ؤ.

کلـه چـې عمـر رضـي الله عنـه تـه حقیقـت معلـوم شـو امـر یـې وکـړ چـې دغـه یهـودي اعـدام کـړئ او صـحابه کرامو هغه یهودي اعدام کړ.

بیـا یـې وویـل: أی مسـلمانانو ورونـو تاسـو واوری د چـا د ذمیتـوب نـه مطلـب دا نـه دی چـې دوئ بـه داسـې قسم حرکتونه کوي او تاسې به یې معاف کوئ.

خبردار هـر هغـه څـوک چـې د اسـلام خـاورې تـه داخـل شـي او یـا لـه مخکـې پکـې اوسـیږي کـه هغـه پـه خپلـه خوښـه راغلـی وي یـا چـا راغوښـتی وي هغـه اشـغالګر وي یـا مجاهـد هغـوئ کـه وسـلې سـره راغلـي وي یـا بـې وسـلې چـې سـتاسـې ننـګ، نـاموس، خـاورې، مـال او ځـان تـه ترینـه خطـر وي او هغـوئ دغسـې حرکتونـه کـوي هغـوئ تـه امـن ورکـوونکی هـم او دوئ هـم دغسـې ووژنـئ لکـه څنګـه چـې مـا دغـه یهـودي ووژلو.

سـوید ابـن غفلـه رضـي الله عنـه فرمـایي: دغـه یهـودي اولنـی سـړی ؤ چـې مـا ولیـد، چـې اسـلام کـې اعـدام شـو لـه دې وروسـته بیـا چـا بلـل شـوي یـا نـابللي اشـغالګر یاذمیـان نـه دي معـاف کـړي او پـه هـر غلـط کـار باندې یې دوچنده سزاء ورکړې ده[•].

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

[•] اخرج ابوعبید و البیهقي و ابن عساکر
وکذالک فی الکنز/ج:۲
و اخرج الطبراني عن عوف ابن مالک رضي الله عنه مختصرا:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۳) برخه.

ذميانو او غير مسلم چې ستا قانون نه مني او ستا حيا، ننگ، ناموس او خاورې ته خطر وي څه حکم دی؟

(۱) عبد الملک بن يعلي اليثي رضي الله عنه فرمائي: چې بکر بن شداخ اليثي رضي الله عنه د بلوغ نه وړاندې د رسول الله ﷺ خدمتگار ؤ او د رسول الله ﷺ کور ته تلو راتلو، خو چې کله بالغ شو نو رسول الله ﷺ ته راغی ورته ئې وويل: زه اوس بالغ شوم اوس ستاسو کور ته نه ځم نو رسول الله ﷺ چې د ده ايمانداري وليدله نو دعاء ئې ورته وکړه چې الله ﷻ دې ستا د قول او خبرې تصديق وکړي.

کله چې شام فتح شو، نو هلته يو يهودي مړ موندل شوی ؤ او عمر (رضي الله عنه) ډير خپه ؤ ځکه چې داسې نامعلومه مرگ هغه ته قبول نه ؤ، نو مسجد کې ئې اعلان وکړ چې ستاسې دې په الله ﷻ قسم وي چې چا ته د دغه يهودي قاتل معلوم وي ماته دې وښائي.

نو بکر بن شداخ اليثي رضي الله عنه پورته شو او وئې ويل: چې دغه يهودي ما وژلی دی، نو کله چې اميرالمؤمنين رضي الله د هغه خبر واوريد، نو له ډيره تعجبه ئې الله أکبر ووايه ځکه چې اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته د هغه خدمت معلوم ؤ چې د بلوغ مخکې يې د رسول الله ﷺ کړی و.
نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: ژر ژر صفائي پيش کړه کنه نو خير دې نشته.
بکر بن شداخ اليثي رضي الله ورته وويل: چې زما يو دوست تاسو جهاد ته ليږلی دی هغه خپل ټول خاندان ماته سپارلی دی زه به وخت په وخت ورتلم او پوښتنه به مې کوله، يوه ورځ چې ورغلم نو د نارينه اواز مې واوريد، چې اشعار وائي چې د هغې ترجمة داسې ده.
آی اشعثه ته مسلمانانو د جهاد په نوم دوکه کړی ئې دا دی زه ستا کور ودانې سره پروت يم ټوله شپه مې د هغې په سينه تيره کړه تيونه مې تري وچوشل ټوله شپه مې اړخ په اړخ واړوله را واړوله نن ستا د کور ودانې گلونه ما ورژول ستا پالنگ ماته خالي دی، نن مې ټوله شپه ستا په هغه تخت تيره کړه چې ته ورته ناموس وائې.
بکر بن شداخ اليثي رضي الله عنه وويل: نور مې طاقت ونه شو او ورپسې دننه ورغلم سر مې تري قلم کړ او ښه مې زړه ور باندې يخ کړ، اوس ستا خوښه چې کوم امر کوې ماته قبول دی نو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: که بل کوم نفر وي ما به ضرور ترينه گواهان غوښتي واى، خو ستا خبره تصديقوم ځکه چې ما ته هغه دعاء ياده ده چې رسول الله ﷺ درته کړې ده.
بيا اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) ورته وويل: نر کار دې کړی دی او يو ځل ئې بيا اعلان وکړ چې آی صحابه کرامو هر هغه خلک چې ستاسې ننگ، ناموس، خاورې، ځان او اولاد او اسلام ته تري خطره وي نو که هغه په هر نوم ستاسې خاورې ته داخل شوی وي وژل ئې در باندې فرض دې•.
دا وه د عمر (رضي الله عنه) فتوى چې د اوس وخت سره بلکل برابره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• رواه الطبراني في کتابه والکنز في ۳۰۲ ۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۴) برخه

د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر:

(۱) امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) یوې غزاء ته مجاهدین لیږلي وو، بیا ورته خبر راورسید، چې دا خلک عجمیان دي او سخت باتور او جګړه مار خلک دي، خو ستاسې مجاهدینو ورته وعده ورکړې ده چې تسلیم شي، تاسو ته امن دی یا تاسو سره خبره کوو، او که هغوئ غره ته ختلي او محفوظ وي خو چې کله راکښته شي او ورته راشي نو قتل یې کړئ، نو امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) ورته لیک واستو، چې زما دې په الله ﷻ قسم وي چې تاسو کې هر چا دا ناوړه عمل وکړ سر به ترینه پرې کوم چې تاسو یو ځل خلک تسلیم کړئ بیا ورسره دوکه کوئ، تاسو ورته د امن وعده ورکړئ بیا وعده خلافي کوئ، او وژنئ ئې او دا د اسلام د مبارک دین خلاف کار دی تاسو ئې باید تر یو وخت وساتئ. چې بلکل ئې د اسلام راوړلو او سمی لارې ته د راتلو امید نه وي نو بیا سزاء ورکړئ.

(۲) د انس ابن مالک (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې موږ خراسان تستر ښار محاصره کړ هغې کې یوه مظبوطه قلعه وه هغې کې هرمزان بادشاه هم ؤ ما هغه محاصره ماته کړه او هرمزان مې ژوندی ونیوو او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مې راوستولو، کله چې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مخامخ شو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ترې پوښتنې شروع کړې.

هرمزان ورته وویل: د مړو په شان خبرې وکړم که د ژوندیو؟

هرمزان د دوه تکړه صحابه کرامو براء ابن مالک او مجزاة ابن ثور رضي الله عنهم قاتل ؤ، نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: تا باندې ویره نشته یعنې ډاریګه مه خبرې کوه.

هرمزان ورته وویل: کله چې تاسو د بتانو عبادت کاوه نو مونږ در باندې غالب ؤ او تاسو ته دوه چانسونه وو یا غلامي او یا مرګ.

خو کله چې تاسو ته نبي ﷺ راغی نو زمونږ دواړه لاسونه مات شول مونږ عجمیان به اوس همیشه مغلوب او تاسو به د دین په برکت غالب یاست.

نو انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ماته وویل: چې هرمزان سره څه عمل وکړو؟ نو ورته ومې ویل: شاته ده زبردست پوخ پرېښې هغوئ بیخي زیات قوي دي که ته هرمزان ووژنئ، نو د هغوئ مورال به کښته شي ګډوډي به پکې راشي او مونږ به ور باندې غالب شو.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وویل: زما هم همدا رایه ده ځکه چې هرمزان د صحابوو قاتل دی باید ووژل شي.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمایې: چې کله زما پوره یقین راغی چې، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) اوس هرمزان نه پرېږدي ضرور یې وژني نو ما ورته وویل: چې امیرالمؤمنینه رضي الله عنه اوس خو ته هرمزان نه شې وژلای.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) په تعجب شو او ویې ویل ولې؟ انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې ما ورته وویل: کله چې هرمزان درته وویل د مړو خبرې وکړم که د ژوندیو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یعنې که ته ما وژنې د همدې موضوع سره برابرې او مناسبې خبرې کوم که ته مانه وژنې نو د خپل ژوند سره مناسبې خبرې کوم، نو تا ورته وویل: چې تا باندې ډار نشته یعنې مه ویرېږه دا خبره داسې شوه چې تا امن ورکړ، اوس چې یې ته ووژنې وعده خلاف شوې، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ایا هرمزان تا ته رشوت درکړی دی، چې ته یې د بچ کیدلو کوښښ کوې؟

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمایي: ما ورته وویل: نه یې رشوت راکړی او نه زه داسې اراده لرم، زه غواړم ته وعده خلافه نه شې.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: انسه (رضي الله عنه) ایا ته په خپله خبره کې صادق یې؟ که ما داسې ویلي وي یو بل گواه پیش کړه.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: زه بهر راووتلم نو هلته مې زبیربن عوام (رضي الله عنه) وموندو هغه را سره ولاړ هغه هم دا خبره آوریدلې وې، نو مونږ دواړو گواهي تیره کړه چې تا دغه خبره کړې ده نو، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) هرمزان ته وویل: ځه ته په امن شوې ته اوس په خپله خوښه ځان ته لاره غوره کړه کله چې هرمزان پوه شو چې مسلمانان په هغه وعده هم وفا کوي چې غیر ارادي ترې صادر شوې وي نو پوه شو چې دغه دین حق دی نو مسلمان شو.

چې د ده مسلمان کیدل د ډیرو نورو د اسلام راوړلو سبب شو.

د مشرانو اکثره اعمال مونږ ته نصیحت دی که مونږ د هغوئ په لاره لاړ شو همداسې کامیابئ به مو نصیب شي

(۳) عبدالله بن ابي حدرد اسلمي (رضي الله عنه) فرمایي: چې مونږ د عمر (رضي الله عنه) سره د جابیة ښار ته ولاړو، هلته مو وکتل چې یو سپین ږیری یهودي د مسجد دروازه کې سوال کوي نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ولې سوال کوې؟

هغه عمر (رضي الله عنه) نه پیژندلو هغه وویل: مونږ امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته جزیه منلې، خو اوس زه کمزوره شوی یم مزدوري نه شم کولای نو یو خوا راباندې جزیه او بل خوا د کور ساتنه ده او زه بل کوم څوک نه لرم چې مزدوري وکړي نو له مجبورئ سوال کوم.

نو عمر (رضي الله عنه) یې په اوږه لاس کیښود او ورته یې وویل: ته نور سوال مه کوه چې ته قوت او طاقت کې وې مونږ ستا جزیه بیت المال ته سپارلې ده چې د مسلمانانو ضرورتونه مو ترې پوره کول اوس ته ضعیف یې تا ته به د بیت المال نه نفقه درکول کیږي او جزیه دې هم معاف شوه.

گرانو دوستانو افغانستان کې یوازې سیکهان او هندوان چې له پخوا دلته اوسیږي او ملک ته ترې خطره نشته په دې حکم کې داخل دي نور کافران په هیڅ صورت د ذمیانو حکم کې نه شي راتلای.

راتلونکي موضوع د ذمیانو مال خوړل او نور ښکلي معلوماتو کې راسره اوسئ•،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج ابن عساکر و الواقدي مثل ذلک
کنزالعمال ج ۳ صف ۳۰۱،۳۰۲
و اخرج ابوعبید و مالک فی کتابه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۵) برخه

د اولاد رسول ﷺ سره نیکي کول

د ذمي د مال خوړلو حکم

(۱) یزید ابن مالک رضي الله عنه فرمایي: چې مونږ د جابیه ښار فتح کړ نو مجاهدین سخت لوږې اخستي وو، یو یهودي راغی امیرالمؤمنین رضي الله عنه ته چې هلته موجود ؤ شکایت وکړ، چې ستا مجاهدینو زما د انگورو په باغ چاپه غورځولې (وهلې) ده ټول یې خوړلې دي.

نو عمر رضي الله عنه په خپله ښار ته ووت، گوري چې یو صحابي رضي الله عنه خپل ډال کې د انگورو وږې (واښکې) اویزان کړي او روان دی.

عمر رضي الله عنه هغه ته وویل: یعني تا هم انگور را شکولي دي؟

هغه مجاهد ورته وویل: هو! ما هم خپله برخه را شکولي دي خو یا امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) مونږ نور د لوږې مرگ ته نژدې وو!

نو عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ویل بیرته راغې، هغه یهودي ته یې وویل: تا به دغه انگور خرڅولو ته ساتلي وه؟

هغه ورته وویل: هو! همدا مې د خپلو ضرورتونو پوره کولو ته خرڅول.

نو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل: ته د خپلې خوښې قیمت ووایه هغه یهودي ورته قیمت ووایه او امیرالمؤمنین رضي الله عنه پوره قیمت ورکړ، دا ؤ د هغوئ تقوی او پرهیزگاري.

➥ یو روایت کې د عامر بن ربیعة رضي الله عنه نه روایت دی: چې عمر رضي الله عنه یو ځای کې یو وچ لرگی د مځکې څخه اوچت کړ او ویې ویل: کاش چې زه دغه خشاک وای چې هیڅ پوښتنه را نه نه کیدای.

➥ د ابي نعیم رضي الله عنه څخه روایت دی: چې عمر رضي الله عنه وفرمایل: که چیرې د آسمان څخه یو اواز کوونکی اواز وکړي چې تاسي ټول به جنت ته داخلیږئ غیرله یو تن نه زما ویره ده چې هغه زه نه وم.

او که چیرې د آسمان څخه یو اواز کوونکی اواز وکړي تاسې ټول به جهنم ته ځئ غیر له یو تن نه نو زما امید دی چې هغه به زه وم یعنې هم ویره پکار ده چې عبادت په احسنه طریقه وشي او هم د الله ﷻ د رحم او کرم امید پکار دی.

➥ حلیة الاولیاء یو روایت ذکر کړی دی: چې عمر رضي الله عنه ته د یمن څخه یمني څادرونه راغلي وو او چاته یې د تقسیم امر وکړ، هغه ټول تقسیم کړل چې کله خلاص شول نو گوري چې حسنین رضي الله عنهم د خلکو په اوږو پیښې راړولې او امیرالمؤمنین رضي الله عنه مخې ته راغلل هغوئ څه ونه ویل خو امیرالمؤمنین رضي الله عنه ډیر زیات خپه شو، صحابه کرامو (رضي الله عنهم) پوښتنه وکړه چې ته ولې خپه او ژړغونی ښکارې؟

امیرالمؤمنین رضي الله عنه ورته وویل: تاسو د حسن (رضي الله عنه) او حسین (رضي الله عنه) په باره کې د الله ﷻ نه ویریږئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغـوئ وويـل: چـې دا ځادرونـه دوئ بانـدې غـټ دي او بـي بـي فـاطمې (رضـي الله عنهـا) بانـدې واړه دي نـو ځکـه مـو ورنـه کـړل ! نـو اميرالمـؤمنين رضـي الله عنـه سمدسـتي امـر وکـړ، چـې د دوئ لـه پـاره دې ځادرونـه د يمن څخه را وغوښتل شي تر څو چې دوئ ته نه وي رسيدلي زه ارام نه شم کولای.

بيـا هغـوئ ځـوک يمـن تـه وليـږل او ځادرونـه يـې ورتـه راوړل چـې کلـه هغـوئ ځادرونـه واغوسـتل نـو عمـر رضي الله عنه هم خوشحاله شو.

دا ؤ د اميرالمؤمنين رضي الله عنه په خپل رعيت مهرباني او له الله ﷻ ويره•،

داسې نورو د عبرت واقعاتو کې راسره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۶) برخه

قربان له داسې تقوی نه شم

(۱) نـافع ابـن حـارث (رضـي الله عنـه) فرمـايي: چـې عمـر (رضـي الله عنـه) مکـې معظمـې تـه تشـريف راوړ، د جمعـې ورځ وه او د ارالنـدوه مقـام تـه لاړ، چـې لـه دې ځايـه حـرم شـريف نـژدې دی لـږه دمـه بـه وکـړم او طواف ته به ولاړ شم او دلته يې خپل ځادر مبارک ومينځه او يو لرگي باندې يې ځوړند کړ.

دې وخـت کـې يـوه کـوتره راغلـه او ځـادر بانـدې کښيناسـتله نـو عمـر (رضـي الله عنـه) وډار شـو چـې هسـې نـه گنـدگي ور بانـدې ونـه کـړي، نـو لـه هغـه ځايـه يـې وشړله هغـه پـه بـل ځـای کښيناسـتله هلتـه مـار و او هغـه يې وچيچله او مړه شوه.

نو عمر (رضي الله عنه) ډير زيات خپه شو چې دا څه وشول؟

نـو عمـر (رضـي الله عنـه) چـې د جمعـې لمـونځ وکـړ عثمـان (رضـي الله عنـه) ورتـه راغـی هغـه ترينـه د پريشانئ سبب وپوښته !

عمـر (رضـي الله عنـه) ورتـه د کـوترې خبـره وکـړه چـې کـوتره پـه امـن ځـای کـې ناسـته وه او مـا پـه دې شـک چې زما په ځادر گندگي ونه کړي، پاڅوله اوس تاسو ووايې چې زما کفاره څه شی ده؟

نـافع ابـن عبدالحارث (رضـي الله عنـه) فرمـايي: چـې عثمـان (رضـي الله عنـه) ماتـه وويـل: چـې تـه څـه وايې؟

نـو مـا ورتـه وويـل: چـې دوه درميانـه پسـونه دې ورکـړي، نـو عثمـان (رضـي الله عنـه) هـم زمـا خبـره خوښـه کـړه او عمـر (رضـي الله عنـه) بيـا دوه پسـونه فديـه ورکـړه، يـوه سـهوه بانـدې چـې گنـاه هـم نـه وه عمـر (رضـي الله عنـه) دومـره لـه الله ﷻ ويريـده، اوس راشـه د دې زمـانې بادشـاهانو او واکـدارانو تـه چـې پـه سـلگونه دیندار مسلمانان وژني او بيا فخر ور باندې کوي.

• صفحه ۹۲، وابی صاعد الله الکایی فی کتابه
وکنزالعمال ج۲ صف ۲۹۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) عمر (رضي الله عنه) په خپله د خلافت دوران کې هم تجارت کولو او خپله مصارف یې له همدې گټې پوره کول، یو وار یې شام ته خپل تهول مال تجارت له پاره ولیږل، خو خپله بې خرڅه شو او عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ته یې جواب ولیږه چې څلور زره درهم قرض ورکړي.

عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورته بیرته جواب راولیږه، چې بیت المال نه قرض واخله چې کله ستا د تجارت مال راغی بیرته یې بیت المال ته داخل کړه دغه خبره په عمر (رضي الله عنه) ډیره سخته ولگیدله او خپه شو بیا عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمايي: چې ما سره په لاره کې مخامخ شو او ډیر راته په غوصه ؤ او ماته یې وویل: بیت المال خو ماته هم معلوم ؤ، خو ما نه غوښتل بیت المال نه قرض واخلم که زه بیت المال نه قرض واخلم او مړ شم خلک به وایې معاف یې کړئ، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) دی او د قیامت په ورځ به زه الله ﷻ ته جواب ورکوم.

ما ستا غوندې حریص او بخیل سړي نه څکه قرض غوښته چې که زه ناڅاپي مړ شم نو ته به یې راته معاف نه کړې او زما میراث نه به یې واخلې یا به یې زما اولاد درکړي، نو زما غاړه به د قیامت په ورځ خلاصه وي.

وگورئ دومره پاک نفس والا چې قرض هم له بیت المال څخه نه اخلي !

او د بیت المال خوړل خو لرې خبره ده»

یو صحابي (رضي الله عنه) فرمایي: چې امیرالمؤمنین بازار کې روان و، نو زما ور باندې پام نه ؤ هغه خپله قمچینیې ته زما طرف ته اشاره وکړه او قمچینه زما د جامو یوه غاړه باندې ولگیدله، نو زما ور پام شو، هغه راته وویل: دغه کچره اوچته کړه بازار کې گندگي مه جوړوئ،

بازار صاف ستره ساتئ او ښار وال یعني د ښار مسؤل ته وواېه چې بازار صاف وساتئ.

بیا فرمایي: چې پوره یو کال بعد یې زه بازار کې ولیدم او له لاسه یې ونیولم خپل ځای ته یې بوتلم او بیا یې راته وویل: ایا ته په دې کال کې د حج اراده لرې؟ نو ما ورته وویل: هو حج ته ځم ان شاء الله، نو بیا یې راته وویل: دغه شپږ زره درهم واخله او خپل حج کې یې ولگوه، نو ما ورته وویل: ما سره خرڅ شته ما ته یې مه راکوه.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ویل: نه دغه ما تاته څکه درکړل چې یو کال مخکې ستا جامې په قمچینه باندې لگیدلي وې او ستا پام نه ؤ ته به ډار شوی وې،

نو صحابي (رضي الله عنه) فرمایي: چې ما ورته وویل: زما په یاد نه دي نو عمر (رضي الله عنه) راته وویل: ستا به په یاد نه وي خو زما نه دي هیر شوي. بیا یې روپئ راکړلې[•].

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

[•] حیاة الصحابة ج۱ صفحه ۱۹۹

کماذکر ابن عساکر عن ابراهیم نخعي رضي الله عنه ج ۴ صفحه ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۷) برخه

واک غوښتونکو ته زبردست زيری

تر اخيره يې ولولئ.

بادشاه، وزير، د سترې او ورې جرګې ولايتي او ولسوالۍ شورى والي، قاضي، حاکم، قوماندان، جنرال، ښاروال او ټولو هغوئ ته چې يا يې ځان په وچ زور يا واسطه يا رشوت مقرر کړی وي يا بل چا په دې خلکو را نازل کړی وي، زيری.

ابو وائل شقيق بن سلمة (رضي الله عنه) څخه روايت دی: چې عمر (رضي الله عنه) د خراسان هوازن له پاره بشر ابن عاصم (رضي الله عنه) حاکم وټاکه، چې د هغوئ مشري وکړي او د هغوئ نه زکاة را جمع او د غريبانو مشکلات پرې حل کړي.

خو بشر بن عاصم رضي الله عنه کور کې ناست ؤ ژړل يې، عمر (رضي الله عنه) خبر شو چې هغه خو نه دی تللی او کور کې دی، نو عمر (رضي الله عنه) ورپسې راغی ورته يې وويل:

کوم ضروري کار هلته د تلو نه منع کړی ئې؟ ايا زما اطاعت په تا واجب نه دی؟ ايا تا ته ما هوازن ته د تلو امر نه دی کړی؟

بشر بن عاصم (رضي الله عنه) ورته وويل: بيشکه چې ستا امر ما ته رسيدلی او تا ما ته يوه لويه عهده سپارلې، خو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: وايه څه وايې؟

بشر بن عاصم (رضي الله عنه) ورته وويل: ما له رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي چې څوک د چا مشر او هغوئ د هغه ماتحت شي او هغه مشر ورسره عدالت ونه کړي، مال يې وخوري، يا يې بيځايه ولګوي، يا هغوئ ته اسانتياوې برابرې نه کړي، يا يې حقوق تلف کړي، يا ظلم او غصب ترې وشي لې وي که ډير نو، د قيامت په ورځ به پل صراط باندې ودرول شي چې له الماس نرۍ دی، او پوښتنې به ترې وشي که لږ خيانت هم ترې شوی وي نو د صِراط پُل نه به ئې وغورځوي چې (۷۰) کاله به کښته روان وي او د جهنم بيخ ته به ورسيږي او هماغه ځای کې به وي، بيا په ژړا شين شو نورې خبرې يې له خولې نه راوتلې.

عمر (رضي الله عنه) په ژړا شو د بشر بن عاصم (رضي الله عنه) له کوره راووت، لاره کې ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته مخې ته راغی هغه ترې پوښتنه وکړه، اميرالمؤمنينه خير خو دی؟ ولې غمجن يې؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: د بشر بن عاصم (رضي الله عنه) نه مې يو حديث شريف واوريده، بيا يې حديث شريف ورته بيان کړ.

ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته وويل: ولې دغه حديث شريف تا نه دی اوريدلی؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: نه.

ابوذر غفاري رضي الله عنه ورته وفرمايل: ما هم له رسول الله ﷺ نه اوريدلي دي، چې څوک په يوه عهده مقرر شي که هغه لويه وي يا وړه او هغه خيانت پکې وکړي او ناوړه ګټه ترې اوچته کړي، نو د قيامت په ورځ به يې پُل صِراط نه ملائکې ښکته وغورځوي او (۷۰) کاله به ښکته روان وي بيا به د جهنم بيخ ته چې له ډير ګرموالي تک تور دی ورسيږي او هماغه به يې ځای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو أي أمیرالمؤمنینه رضي الله عنه، اوس ته ووایه چې د چا مخ په خاوره سپیره نه وي او بدبخته نه وي نو د خلکو مشري به وکړي؟

انس ابن مالک (رضي الله عنه) رسول الله ﷺ په یو ځای کې امیر مقرر کړ، چې بیرته راستون شو نو رسول الله ﷺ ترینه پوښتنه وکړه: چې امارت دې څنګه ؤ؟ هغه ورته وویل: یا رسول الله ﷺ قسم په رب العالمین چې بیا به د دوه تنو مشري هم ونه کړم.

بیا به چې چا ورته وویل: لمونځ ته مخکې شه نو لمانځه ته به هم نه مخکې کیده ویرده به، چې د دغه حدیث شریف مصداق نه شو.

عبدالرحمن ابن سعید بن یربوع (رضي الله عنه) فرمایلي: چې عمر (رضي الله عنه) ابان بن سعید رضي الله عنه یو ځای کې امیر یا والي مقرر کړی ؤ هغه ولایت پریښود او مدینې منورې ته راغی، عمر (رضي الله عنه) ورته زیات په غصه شو چې ولې دې ولایت پریښود او د خلیفه بې اجازې ترې راغلې؟

ابان بن سعید (رضي الله عنه) ورته وویل: امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) واوره زما دې په الله ﷻ قسم وي د رسول الله ﷺ نه بعد به زه یوه عهده هم نه اخلم، ځکه چې دا حدیث ماته معلوم دی ماته ابوبکر (رضي الله عنه) هم پیش کش کړی ؤ ما نه دی منلی.

عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: زه به تا په زبردستئ ولیږم ځکه چې دغه علاقه تا فتحه کړې ده خلک یې ستا په لاس مسلمان شوي دي، ته د هغوئ په ژبه دود او دستور پوهیږې زه به له تا غوره دیندار او له الله جل جلاله ویریدونکی چیرې پیدا کړم؟

خو ابان بن سعید (رضي الله عنه) هماغسې انکار کولو او ویل یې: زه دوزخ نه ویریږم ما مه مجبوروه.

ما ته ابوبکر (رضي الله عنه) هم ویلي وو، ما انکار کړی ؤ.

بیا صحابه کرامو رضي الله عنه، عمر (رضي الله عنه) ته وویل، چې ابوبکر (رضي الله عنه) مجبور نه کړ، ته یې هم مه مجبوروه، او هلته هغه ځای سره بلد بل صحابي علاء حضرمي (رضي الله عنه) یې ولیږلو هغه هلته خپلوان هم لرل او خلکو یې ډیر عزت کولو او د هغوئ مسلمانیدو کې د ده لویه ونډه وه، نو عمر (رضي الله عنه) علاء حضرمي (رضي الله عنه) ته وویل: چې ته ولاړ شه هغه نه راضي کیږې او ویل یې: ما ته د خلکو مشروالي کې دوزخ ښکاري، که زه لږ غفلت وکړم هلاک به شم دوزخي به شم.

خو نورو صحابه کرامو ورته وویل: ته اطاعت وکړه او هر کار کې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) سره مشوره کوه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) به دعاء درته کوي. الله ﷻ به دې دوزخ نه بچ کړي.

بیا علاء حضرمي (رضي الله عنه) راضي شو او هلته د والي په صفت ولاړ[•].

ګرانو دوستانو همدا موضوع جاري ده راسره اوسئ!

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• الهیثمي جلد ۵ ص۲۰۲، کنزالعمال جلد ۳ ص ۱۳۳، کذالک في الاصابة جلد ۴ ص۲۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۸) برخه:

قاضي صاحبانو ته،

(۱) ابو هریره (رضي الله عنه) فرمایي: چې امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راوغوښتم او راته وې ویل: یو ځای ته دې د والي او قاضي په صفت لیږم، نو ما انکار وکړ.

امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ته انکار کوې او له تا نه مخکې یو تن پخپله د عهدې خواهش کړی ؤ.

نو ما ورته وویل: چې هغه څوک دی؟

امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: چې یوسف بن یعقوب علیهم السلام!

ابوهریره (رضي الله عنه) فرمایي: ما ورته وویل: هغه خو نبي وو، او د نبیانو اولاد ؤ.

او زه د امیه زوی یم او زه له درې شیانو او دوه شیانو ویریږم:

نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: داسې وو ایه چې له پنځه شیانو ویریږم،

نو ما ورته وویل: درې تا پورې اړه لري دوه ما پورې.

❶ زه ویریږم چې بې علمه خبرې به وکړم.

❷ بې علمه فیصلې به رانه وشي دوزخي به شم.

❸ ته چې زما غلطي ووینې په دې ډډو به راته ښې مظبوطې دورې راکړې.

❹ زما مال به په دې خاطر بیت المال کې جمع کړې چې په ما به د غل شک وي.

❺ او زما عزت به خاورو سره خاورې شي.

عبد الله ابن موهب (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې عثمان (رضي الله عنه) ابن عمر (رضي الله عنه) ته وویل: چې زه تا قاضي مقررووم، ولاړ شه او د خلکو تر منځ فیصلې کوه، هغه انکار وکړ، چې زه د قضاء لائق نه یم،

عثمان (رضي الله عنه) ورته وویل: چې ستا پلار عمر (رضي الله عنه) خو فیصلې کولې نو ته یې ولې نه کوې؟

نو عبد الله ابن عمر رضي الله عنه ورته وویل: اګر که هغه یې اهل ؤ خو هغه هم ویریدو، چې ناحقه فیصله ونه کړي.

بیا عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته و فرمائل: ما له رسول اللهﷺ نه اوریدلي دي چې قاضیان درې قسمه دي، دوه قسمه به جهنم کې وي یو قسم به جنت کې وي.

اول: هغه قاضي چې بې له تفتیشه، بې له علمه، بې له حق ته رسیدلو غیرحق فیصله وکړي هغه به جهنم کې وي.

دویم: هغه قاضي چې څه یې زړه غوښتل هماغسې فیصلې یې کولې او حق او ناحق یې نه کتل واسطه، رشوت، ډار او ویره باندې یې فیصلې کولې جهنم ته ځي.

دریم: هغه قاضي به جهنم ته نه ځي، چې په قرآن او سنت نبويﷺ باندې یې فیصلې کولې، رشوت خور نه ؤ، واسطه یې نه منله او د چا د زورواکي پروا ور سره نه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبد الله بن صامت (رضي الله عنه) فرمايي: چې زياد عمران ابن حصين (رضي الله عنه) د خراسان له پاره يې والي ټاکي او هغه انکار کوي چې زه ولايت نه شم کولای خلک به انصاف غواړي زه به يې نه شم کولای او د قيامت په ورځ به زه جهنم ته روان يم.

خلک به مځکې غصب کوي، گناه به زما په غاړه وي، خلک به ناحق قتلونه کوي گناه کې به زه شريک يم.

زما ماتحت قاضيان به انصاف باندې فيصلې نه کوي گناه کې به زه شريک يم، خلک به وږي وي زه به خبر نه يم گناه به زما په غاړه وي،....

ما به کار اهل کار ته نه وي سپارلی او د هغه د گناهونو بوج به د قيامت په ورځ په ما هم وي.

زما په ملک کې به ظالم په خلکو ظلم کوي، او زه به خبر نه يم، گناه کې به زه ورسره شريک يم.

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: چې امير معاوية (رضي الله عنه) به اعلانونه کول چې ماته قاضي پکار دی؛ خو چا به ږغ نه کولو، او که چا ته به يې وويل: چې ته قاضي شه هغه به ورته وويل: چې ما ته هغه حديث رسيدلی دی، چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: چې کوم قاضي عدالت ونه کړي، نو د پل صراط نه به يې جهنم ته وغورځوي چې اويا ۷۰ کاله به همدا سې روان وي بيا به د جهنم بيخ ته ورسيږي او همدغه به يې ځای شي•.

گرانو دوستانو اوس خو قاضيان په زور، رشوت، واسطه ځان مقرروي او دغه د جهنم اور په پيسو اخلي ځکه چې پراخه حرام مال پکې گټلای شي، عدل نشته زورواکي ده په ناحقه فيصله به يې عالم بندي کړی وي او د جاهل قاضي په وړاندې به يې ودروي هغه ور باندې قيد يا اعدام وخيژوي بې له کومې گناه ټول عالمان او حافظان بنديخانو کې دي او جاهلان مو قاضيان دي د الله ﷻ او رسول الله ﷺ دښمنان مو د الله ﷻ په دوستانو مسلط دي، انتظار کوئ د الله ﷻ انتقام نه بچ کيدل ممکن نه دي.

✵ ✵ ✵ ✵ ✵

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۹) برخه:

د عمر رضي الله عنه د خلافت له پاره د اهل حل والعقد شوری جوړول.

عبد الله ابن عباس رضي الله عنه فرمايي: زما نه زيات خدمت د امير المؤمنين (رضي الله عنه) بل چا نه دی کړی، يوه ورځ په خپل کور کې ناست ؤ، او يوه دا سې اوږده ساه يې وويستله ما ويل: چې د سينې پوښتنې يې ماتې شوي دي؛ نو ما جرئت وکړ او ور وړاندې شوم، پوښتنه مې ترينه وکړه چې ضرور يو لوی مصيبت شته!

• مسند امام احمد (رح)، رواه ابو داؤد وکذالک في البداية والنهاية ج ۴ صف ۲۴۹، و اخرجه البيهقي ج ۶ صف ۳۱۰ و ابن سعد ج ۳ صف ۲۰۲، وقال الذهبي حديث صحيح، وقال الحاکم ج ۳ صف ۲۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو هغه کوم غم او مصیبت دی؟ ما ته ضرور ووایه، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وفرمائل: چې هو لوی غم را باندې بار دی هغه د خلافت بار دی زه باید خلافت هغه چاته حواله کړم چې اهل یې وي، خلکو ته انصاف ورکړي او د خلکو شکایات واوري، زغم ولري او مهربانه وي.

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه فرمایي: چې ما ورته وویل: ولې هغه خلک چې د جنت زیری پرې شوی دی یعنې عشره مبشره بالجنة ولې هغوئ یې اهل نه دي؟

بیا ما ورته د یو یو نوم اخیست او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) پکې ملاحظات لرل.

بیا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) نه راویت دی: د وفات نه مخکې چې زخمي هم ؤ ما ته وویل:

علي (رضي الله عنه)

عثمان (رضي الله عنه)

طلحة (رضي الله عنه)

زبیر (رضي الله عنه)

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

او سعد ابن وقاص (رضي الله عنه) را وغواړه بیا یې وفرمایل: که خلافت سعد (رضي الله عنه) ته ورکړل شي بهتره ده که نه؟ نو د غه کسانو سره مشوره وکړه.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمایي: ما هغوئ راوغوښتل نو عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه هغوئ ته وویل:

تاسې د خلافت له پاره غوره شوي یاست، تاسو کې که څوک بل ته تیریږي تیر دې شي، نو زبیر (رضي الله عنه) خپله رایه علي (رضي الله عنه) ته وسپارله.

طلحة (رضي الله عنه) خپله رایه عثمان (رضي الله عنه) ته ورکړه

او سعد (رضي الله عنه) خپله رایه عبدالرحمن (رضي الله عنه) ته ورکړه.

بیا عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه پورته شو ځان له یې علي (رضي الله عنه) ته وویل: ایا که زه یو داسې شخص انتخاب کړم چې د خلافت لالچي نه وي خو وړ شخص وي ته به یې ومنې؟

هغه ورته وویل: ولې نه په سر سترګو.

بیا عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) عثمان (رضي الله عنه) ته ورغی هغه ته یې هم همدا خبره وکړه چې ته به زما انتخاب شوی نفر ومنې؛ چې زه به فقط د الله ﷻ له ویرې انتخاب کوم هغه ورته وویل: هو ستا انتخاب ما ته قبول دی.

بیا یې ورته وویل: لاس را وړاندې کړه! هغه لاس ور اوږد کړ او عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورسره بیعت وکړ. بیا علي (رضي الله عنه) را پورته شو بیعت یې ورسره وکړ بیا ټولو صحابه کرامو بیعت ورسره وکړ، چې د خلافت دغه مشکل حل شو.

عمر (رضي الله عنه) فرمایلي: چې د خلافت له پاره داسې شخص مناسب دی چې مکمل د قرآن او حدیثو علم ولري، سختي کوونکی وي؛ خو جابر او متکبر نه وي، سخي وي خو بیځایه اسراف کوونکی نه وي، بل چاته مال ورکوونکی وي او خپله چا ته لاس نه اوږدوي، عاجزي کوونکی وي خو شخصیت یې کمزوری نه وي چې څوک یې امر نه مني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اقتصاد پوهیږي خو بخیل نه وي،

لالچي تمع کوونکی او مصلحتي نه وي چې ملک او قوم د مصلحت په نوم برباد کړي.

اسلام ته او وطن ته وفادار وي، درواغجن او لافو نه وي، حدود به جاري کوي او د خلکو د ملامتیا پرواه به نه کوي، ظالم به نه وي، او ور سره کسان به یې هم ظالمان او جابران نه وي، د چا سیاسي او فکري غلام به نه وي.

قوم او نژاد پرست به نه وي، نیک عمله به وي بل ته به هم د نیکۍ توصیه کوي، د سنتو پابند به وي فاسق به نه وي، د یتیمانو بې وزلو، نادارو، ضعیفانو، کونډو او معیوبینو له پاره به خاص انتظام کوونکی وي.

خپله تنخواه به د خپلې حلالې مزدورئ نه پوره کوي، د بیت المال نه به شخصي مصارف نه کوي.

مال جمع کوونکی به نه وي، که د زکاة مستحقین ترې وغوښتل شي نو پخپله به هم د زکاة اخستلو مستحق وي، که چا ور باندې کومه دعوه وکړه نو قاضي ته به خپله حاضریږي او د قاضي هره فیصله به مني.

خپله خبره او نظر به په چا نه تحمیلوي بلکې د اهل حق رایه باندې به عمل کوي•.

راتلونکی نشر کې د عمر (رضي الله عنه) د بیت المال سره احتیاط او نور بهترین معلومات کې را سره اوسئ.

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۰) برخه

د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې.

د حسن ابن علي (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې عمر (رضي الله عنه) ته کوم ځای نه مشترک مال راغی، نو ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) چې لور یې وه، ورته راغله او ورته یې وویل: امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ستا د خپلوانو هم تا باندې حق دی زه دې لور یم ماته هم برخه راکړه.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته جواب کې وویل: لور جانې ستا حق زما سره زما شخصي مال کې دی او دا مال خو د غنیمت مال دی، که زه تا ته په دې مال کې برخه درکړم، نو زه به لویه ګناه کې مبتلا شم، ګرانې لور جانې ته مه خفه کیږه زه ستا د لوګی تندی نه ښه خبر یم، خو ما سره خپل مال نشته چې در یې کړم، او د بل مال در باندې نه خورم.

حسن (رضي الله عنه) فرمایي: ما ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) ولیدله چې لمن یې ځان پسې را کاګله او بیرته لاړه.

اسلم (رضي الله عنه) فرمایي: چې عبد الله ابن ارقم (رضي الله عنه) ته د جلولاء علاقې نه مال راغلی ؤ، هغه کې سره، سپین او مرغلرې هم وو، نو هغه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته وویل: که ستا

• کذافي منتخب الکنز ج۴ ص۴۱۲، و ایضا ذکر کنزالعمال ج۴ ص۳۱۳ و ص ۳۱۸، اخرج احمد في کتاب الزهد، و ابن ابی شیبة و ابن عساکر و اخرج ابن سعد في کتاب اهل حل والعقد و کتاب الاموال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښه وي دغه مال وګوره که ستا کوم خوښ وي زه به هغه تا ته درکړم، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: فارغ وخت کې را ته یاد کړه چې زه یې وګورم بیا یوه ورځ امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) فارغ ؤ چې عبدالله ابن ارقم (رضي الله عنه) ورته خبره یاده کړه او ورسره روان شو.

کور ته چې ورسیدل هغه مال ورته کېښې کې واچول او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته په ژړا شو چې دغسې مال الله ﷻ خپلو دوستانو ته نه ورکوي بیا یې دغه آیات تلاوت کړ.

{زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ۗ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الْمَآبِ} (14)

ژباړه:

(خلکو ته خواهشات خوښ شوي لکه ښځې اولادونه ،او جمع کړل شوي مالونه سره زر سپین زر ،او معلومدار آسونه یا د آسانو په شان د سورلۍ شیان او نور چهار پایان او کرل شوي فصلونه، باغونه او کروندې آلات ، خو دغه ټول د دنیا شیان دي چې پاتې کیدونکي دي ، خو د الله جل جلاله په نزد ډیر غوره او بهتر ورتلل دي چې همیشه دي او نه ختمیږي.)

دې وخت کې عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) راغی او وړوکی زوی یې غیږ کې ؤ ، هغه ورته وویل: اباجانه یوه ګوته خو ترینه ماته را کړه چې په ګوته یې کړم نو امیرامؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: مور ته دې ولاړ شه هغه به ستوان در باندي وخوري، اسلم (رضي الله عنه) فرمایې هیڅ شی یې ورنه کړ.

اسماعیل بن محمد بن سعد بن ابي وقاص (رضي الله عنه) فرمایې: چې د بحرین نه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مشک او عمبر راغلي وو ، چې د مسلمانانو تر منځ یې تقسیم کړي، نو امیرامؤمنین (رضي الله عنه) و فرمایل: کاش چې یوه ماهره ښځه وای چې دغه مشک او عمبر یې تول کولای شوای چې تول کړي یې وای او هر چاته مې خپله برخه ورکړې وای نو د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) زوجه مبارکه عاتکه بنت یزید بن عمرو بن نفیل رضي الله عنه هلته ناسته وه، هغې وویل: زه په تول کولو کې مهارت لرم زه به یې تول او تقسیم کړم.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: چې نه ته به یې نه تولوې، ځکه چې زه ویریږم چې ستا لاسونه به په مشکو او عمبرو ککړ وي، سر به وګروې یا به غاړې ته لاس پورته کړې، یا به د سر پیکی سموې نو دغه مشک او عمبر به په هغه ځای پورې ونښلي.

اوستا ګوتې به هم خوشبویه شي چې په دې طریقه به تا ته د نورو خلکو نه زیاته برخه درشي نو هم به زه ګناهګار شم او هم به ته.

دې ته وایې د الله ﷻ ویره فقط ګوتو پورې نښتي مشک او عمبرو باندې هم راضي نه دی چې له خلکو ورته زیات ورسیږي.

حسن ابن علي (رضي الله عنه) فرمایې: امیرامؤمنین (رضي الله عنه) یو ماشوم ولید ؛ چې ډیر زیات ډنګر او کمزوری ؤ ، نو پوښتنه یې وکړه چې دا د چا زوی دی چې دومره ضعیف دی؟

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: چې ستا اولاد دی یعنې زما زوی دی، او ستا لمسی دی نو امیرامؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: نو ولې خوراک نه ورکوئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ستا هغه امیر چې په بیت المال باندې مقرر دی هغه ورته څه نه ورکوي، او تا ټولو ماشومانو ته د بیت المال نه خوراکه مقرره کړې ده.

نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) خپل زوی ته وویل: زویه بیت المال ته طمع مه کوه هغې باندې زه د خلکو مصارف پوره کوم د خپل کور مصارف نه.

ته مزدوري وکړه او دغه زما په لمسي یې وخوره چې غټ شي.

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې ما بازار کې یو ډنګر اوښ واخست او ځنګل ته مې د رمې والا سره ولیږلو، چې تیار شي، نو لږ وخت بعد هغه تیار شو او ما بازار ته د خرڅولو له پاره راوست؛ چې خرڅ یې کړم او ګټه پرې وکړم، نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) بازار ته راغی او په دې اوښ یې نظر ولګید او پوښتنه یې وکړه چې دا د چا دی؟ نو زه په منډه ورغلم ورته مې وویل: ابا جان دا زما دی ما ځنګله ته لیږلی ؤ هلته څورب او تیار شو اوس مې راوستی خرڅوم یې، نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ښه خلکو به ویلي وي چې د امیر المؤمنین (رضي الله عنه) د زوی اوښ دی ښه واښه پرې خوري، ښې اوبه پرې څښي چې تیار شي یعنې تا زما د نوم نه غلطه استفاده کړې، ژر شه خرڅ یې کړه چه په څو دې اخستی وي هغه واخله او باقي پیسې بیت المال کې داخلې کړه، هغه همداسې وکړل.

اسلم (رضي الله عنه) فرمایي: چې د روم بادشاه یو قاصد رالیږلی ؤ عمر (رضي الله عنه) ته کله چې هغه بیرته تلو؛ نو د امیر المؤمنین عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې چا نه یو دینار قرض کړ، هغې باندې یې عطر واخستل او بوتلونو کې یې واچول او د روم د بادشاه ښځې ته یې هدیه ولیږله،

کله چې د روم د بادشاه ښځې ته عطر ورسیدل ډیره خوشحاله شوه او هغه بوتلونه یې د سرو، سپینو او مرغلرو ډک کړل بیرته یې راولیږل، کله چې د امیر المؤمنین (رضي الله عنه) زوجې مبارکې ته ورسیدل هغې ټول په کټ کې واړول چې ویې ګوري، دې وخت کې امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راغی او پوښتنه یې وکړه! چې دا له کومه شول؟ هغې ورته وویل: ما له چا یو دینار قرض آخستی ؤ او عطر مې پرې رانیولي وو او د روم بادشاه ښځې ته مې سوغات لیږلي وو، هغې واپسۍ کې دا هدیه را لیږلې ده. امیر المؤمنین (رضي الله عنه) خپلې زوجې مبارکې ته وویل: ښه هغې به ویلي وي چې د امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ښځه ده ځکه یې ډیر مال درته را لیږلی دی یعنې تا زما له نوم نه استفاده کړې ده بیا یې هغه شیان بازار کې خرڅ کړل او یو دینار یې خپلې بي بي رضي الله عنها ته ورکړ چې قرض دار ته یې ورکړي. او نور یې بیت المال کې داخل کړل.

دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) عدالت او د الله څخه ﷻ ویره.

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۱) برخه•:

محمد ابن سیرین (رضي الله عنه) فرمايي: چې عمر (رضي الله عنه) ته خپل زوم راغی او ورته يې وويل: ما ته د بيت المال نه څه راکړه، نو عمر (رضي الله عنه) ډير زيات ورټلو چې ته غواړې ما په داسې کارونو جهنم ته بوزې، او زه د خائنانو نه شمار شم؟، بيا يې له خپل شخصي مال نه لس زره درهم ورکړل.

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: چې ابو موسى الاشعري (رضي الله عنه) د عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې عاتکه بنت عمرو بن نفيل رضي الله عنه ته يو فرش يا درۍ راوليږله چې يونيم لاس يا يو لاس يوه لويشت او نرۍ هم وه، دا د دې له پاره چې ور باندې د شپې پريوزي، نو عمر (رضي الله عنه) هغه وليدله او پوښتنه يې وکړه چې دا له کومه شوه؟ بي بي مبارکې ورته وويل: دا ابو موسى الاشعري (رضي الله عنه) را ليږلې ده.

عمر (رضي الله عنه) هغه راواخستله او تر هغې يې خپله بي بي عاتکه رضي الله عنها ووهله چې سر يې وينې شو، بيا يې ابو موسى الاشعري (رضي الله عنه) راوغوښت، هغه ورته وويل: يا امير المؤمنين لږ صبر وکړه زما خبره واوره، خو عمر (رضي الله عنه) يې په وهلو شروع وکړه او همدا يې ورته ويل: ستا د سوغات ليږلو له پاره بل مناسب ځای نه ؤ چې تا ماته را وليږله؟

ايا ته غواړې چې مونږ په داسې فرش ويده شو چې زما د رعيت نه د چا په کور کې نه وي؟

ايا ته غواړې چې مونږ په داسې نرم فرش ويده شو؟ چې د شپې عبادت رانه پاتې شي؟

ايا ستا خوښه ده چې زما کور کې دې داسې فرش موجود وي چې زما د رعيت په کورونو کې نه وي؟

عطاء ابن يسار (رضي الله عنه) فرمايي:

رسول الله ﷺ عمر (رضي الله عنه) ته هديه را وليږله؛ خو عمر (رضي الله عنه) يې د اخستلو نه انکار وکړ، بيا رسول الله ﷺ را وغوښت چې تا زما هديه ولې قبوله نه کړه؟ نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: يا رسول الله ﷺ تا نه دي فرمايلي: چې هر چا ته دا غوره ده چې چا ته د اخستلو له پاره لاس اوږد نه کړئ؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: هو ما ويلي دي؛ خو ما د سوال له پاره لاس اوږدول ياد کړی دی، دا خو تا نه دی غوښتی يعنې که څوک څه درکوي چې تا نه وي غوښتي د هغه قبولول منع نه دي، خو چې وروسته ورپسې دنيايي طمع نه وي، مثلاً يو داسې څوک درته کوم سوغات درکوي چې تا پورې يې کوم کار بند وي، بيا هغه کار در باندې کوي دا بيا رشوت کې حسابيږي.

بيا عمر (رضي الله عنه) هغه هديه قبوله کړه او قسم يې وخوړ چې چا ته به د کوم شي سوال نه کوم.

تر دې چې کله به په آس سپور ؤ او قمچينه به ترې وغورځيدله او خلک به موجود وه، چې هغه ورته ورکړي خو خپله به له آس کښته کيده او هغه قمچينه به يې را اخيستله،

• رواه مالک مرسلا ورواه البیهقي عن زيد ابن اسلم عن ابيه عن عمر ابن الخطاب، کذالک فی الترغيب والترهيب ج ۲ صف 118 و ابن عساکر وابن سعد ذکر مثل ذلک ، وفي کنز العمال ج 4 صف ۳۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

← لیث ابن سعد (رضي الله عنه) فرمايي: چې مقوقس بادشاه د مصر والي عمروبن العاص (رضي الله عنه) ته وويل: ته د محطم غر په ما باندې خرڅ کړه زه به تا ته (۷۰۰۰۰) دينار درکړم عمروابن العاص (رضي الله عنه) تعجب کې شو چې دغه اخستلو نه به د ده څه مطلب وي؟ نو عمر (رضي الله عنه) ته يې ليک راوليږه چې مقوقس بادشاه وايي: ته ما باندې دغه غر خرڅ کړه.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته جوابي ليک وليږو، چې ورته ووايه مسلمانان مځکې ۵ نه خرڅوي بلکې مځکې يا له نورو اخلي، يا يې فتح کوي خو ته دا ووايه چې دا غر خو نه فصل کوي، او نه ونې بوټي لري ته په دغه څه کوې؟

کله چې عمر ابن العاص (رضي الله عنه) ته ليک ورسيده، نو هغه مقوقس نه پوښتنه وکړه چې زمونږ کتابونو د دې غره په باره کې ليکلي دي چې دې کې د جنت د ونو يا درختونو نه يوه ونه ده.

عمروابن العاص (رضي الله عنه) بيرته عمر (رضي الله عنه) ته وليکل: چې مقوقس داسې وايي:

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وليکل: د جنت د ونو مستحقين يوازې مسلمانان دي، او مسلمان د خاورې سوداء چا سره نه کوي او نه زمين فروش مسلمان کيدای نه شي؛ خو که ته پکې مقبره يا هديره جوړوې؟ فقط مقبرې يا هديرې له پاره به يې مفته درکړم.

نو عمروابن العاص (رضي الله عنه) مقوقس ته همداسې ووېل: مسلمان مځکه نه خرڅوي مځکه مور ده او مسلمان مور نه خرڅوي په يوه لويشت مځکه مسلمانان ډير سرونه قرباني کوي خو چاته يې پريږدي نه.

بيا عمروابن العاص (رضي الله عنه) ورته ووېل: خبردار بيا د داسې کارونو اراده ونه کړې. چې د سختې بې شرمۍ سره به مخ شې،

بيا مقوقس خپلو عسکرو ته ووېل: ما غوښتل چې په دې بهانه دغه غر واخلم او د مسلمانانو له پاره ترې مورچه جوړه کړم خو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته داسې اشاره راکړه چې کله به مې هم له ياده ونه وځي، يعنې د هغه د هديرې نه مطلب دا ؤ که غلط حرکت دې دغه غره طرف ته وکړ؟ نو دغه غر به ستاسې له پاره هديره شي.

بيا مقوقس ووېل: تر څو چې مسلمانان دغسې په اسلام او خاوره مين اشخاص لري هميشه به کامياب وي خو کله چې د دوئ مشرانو د دښمن سره د مځکې سوداء وکړه، نو بيا به يې خپل قوم او ولس هميشه له پاره ذليله وي.

ګرانو دوستانو لکه څنګه چې د عمر (رضي الله عنه) نور سيرت کې را سره ياست د عمر (رضي الله عنه) د شهادت غمجنو شيبو کې را سره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۲) برخه:

او د شهادت غمجنه پېښه•.

لکه چه وړاندې مو ذکر کړل، چې کعب الاحبار ورته ویلي وو، چې زمونږ کتابونو کې د همدې کال د ذالحجې میاشتې اخیر کې ستا د شهادت امکان شته؛ نو کله چې عمر (رضي الله عنه) اخیرې حج ته ولاړ، نو په عرفات کې یې ځانله دغه دعاء وکړه:

← ای ربه زما عمر زیات شو، ای ربه زما قوت او طاقت ختم شو، ای ربه: اوس خو زما رعیت ډیر زیات شو، مسلمانان ټولې دنیا ته ورسیدل، او زیات ملکونه یې فتح کړل، اوس مې ځانله در وغواړه اوس مې د خپل حبیب سره ملاقات نصیب کړه، یا ربه: ما مه ضایع کوه، یا ربه: ته خو پوهیږې چې زما ستا ملاقات ته تلوسه ده، یا ربه: ما ته شهادت نصیب کړه، یا ربه: ته خو خبر یې چې مونږ درې تنه د أُحُد غره ته ختلي وو او غر په زلزله شو او و خوځیدلو او ستا ګران پیغمبر ﷺ ورته وویل: ای أُحُدَه: ودریږه تا باندې یو نبي ﷺ، یو صدیق (رضي الله عنه) او دوه شهیدان ولاړ دي، نو هلته خو غیر زما او عثمان (رضي الله عنه) نه بل څوک نه وه، نو ما ته زما د شهادت ارمان پوره کړه،

ای ربه: ته خو عالم یې چې یوه ورځ نبي ﷺ زه ولیدم چې سپینې جامې یا کالي مې اغوستي وو، نو نبي ﷺ رانه پوښتنه وکړه چې جامې دې نوې دي که مینځل شوي دي؟ نو ما ورته وویل:

چې مینځل شوي دي نو رسول الله ﷺ راته وویل: نوې جامې اغونده، او ژوند عزتمند تیر کړه او شهید مړ شه.

او الله ﷻ به درته په دنیا او اخرت کې د سترګو یخوالی در کړي، بیا یې لاسونه اوچت کړل دعا یې وکړه یا الله ﷻ ما ته مقبول شهادت نصیب کړه.

یا ربه: ما ته مرګ ستا د حبیب په کلي کې را کړه یعني مدینه منوره کې.

نو الله ﷻ یې دعاء قبوله کړه، کله چې د حج د فریضې آداء کولو بیرته راستون شو نو د مغیره ابن شعبة غلام چې د نهاوند په جګړه کې اسیر او غلام شوی ؤ، کافرانو ولمسولو او د مال متاع او واده لالچ یې ورکړ، دغه مجوسي غلام ابو لؤلؤ باندې مشهور ؤ چې اصلي نوم یې فیروز ؤ، دې خبیث کافر خپل خنجر چې دواړه طرف ته تیز تیره ؤ، مسموم یا په زهرو ککړ کړ او سهار وختي مسجد سره پټ شو.

کله چې عمر (رضي الله عنه) محراب کې امامت له پاره ودرید او د لمانځه صفونه یې برابرول نو ابو لؤلؤ پیروز مجوسي ور باندې رامنډه کړه او په ډیرې تیزۍ سره یې درې ګذاره ووهه او بیرته په تیښته شو، نورو صحابه کرامو د نیولو کوشش وکړ خو مجوسي کافر هر هغه چا باندې وار کول چې مخې ته به ورغی، نو ټول دیارلس (۱۳) تنه یې زخمیان کړل چې (۹) تنه پکې شهیدان شول، بیا اخیر صف کې یو صحابي ورته مخ باندې څادر واچولو او د شاه لخوا نه یې کلک غیږ ترې چاپیره کړه چې دې وخت کې ابو لؤلؤ فیرز المجوسي خپل خنجر باندې د خپلې غاړې رګونه غوڅ کړل او خپل خنجر یې خپله مرۍ کې ننبخ کړ او مردار شو.

عمر (رضي الله عنه) پریوت او دغه آیات یې تلاوت کړ (وَكَانَ اَمْرُاللّٰهِ قَدَراً مَّقْدُوْراً)

• کتاب الاسیعاب ج ۳ صف ۲۴۳، طبقات الکبري ج ۳ صف ۲۵۲-۲۵۳-، اسد الغابة ج 4 صف ۱۸۰-۱۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو عبدالله ابن عباس (رضي الله عنه) عبدالرحمن ابن عوف له لاسه ونیولو او لمونځ ته یې مخکې کړ، نو عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) اسانه او لنډ لمونځ اداء کړ او عمر (رضي الله عنه) یې په اوږه کړ او خپل کور ته یې یووړ.

هلته لږ په هوش راغی نو غږ یې وکړ ماته اوبه راوړئ، زه اودس کوم لمونځ رانه قضاء کیږي او داسې حال کې چې د وینو فوارې یې بدن نه روانې دي، اودس یې وکړ او ښه په اطمئنان سره یې لمونځ وکړ.

بیا یې صحابه کرامو ته وفرمایل: څوک چې لمونځ نه کوي د هغوئ په اسلام کې برخه نشته، لمونځ هیڅ حالت کې قضاء کول نه دي روا، دې وخت کې طبیب ورته راورسید،

طبیب چې یې زخمونه ولیدل، ورته یې وویل: امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) زخمونه دې ډیر ژور دي او ستا د بچ کیدو امکان نشته نن ماښام پورې دې د شهادت امکان دی، که وصیت کول غواړې نو وصیت وکړه ځکه چې ډیره وینه دې ضایع شوې ده، او داسې زخمونه په ګنډلو نه روغیږي.

صحابه کرامو ورته وویل: یا امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپل خلیفه وټاکه نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: زه د خلافت له پاره ور او مناسب څوک نه وینم.

خلافت ډیر مشکل کار دی؛ خو هغه کسان دې خپلو کې مشوره وکړي چې رسول الله ﷺ ترینه د وفات په وخت راضي او عشره مبشره هم پکې دي، بیا یې یو یو ذکر کړل د غه کسانو کې څوک وټاکئ.

علي ابن ابي طالب (رضي الله عنه)

عثمان ابن عفان (رضي الله عنه)

طلحه ابن عبیدالله (رضي الله عنه)

زبیر ابن عوام (رضي الله عنه)

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

سعد ابن ابي وقاص (رضي الله عنه).

بیا صحابه کرامو ورته وویل: مونږ ته نصیحت وکړه!

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وفرمائل: چې د الله ﷻ کتاب او رسول الله ﷺ سنت کلک ونیسئ، او په همدې عمل او فیصلې کوئ، کله به هم ګمراه نه شئ، همدا مو کامیابئ ته رسوي

بیا یې وفرمایل: ای انصارو تاسو چې څنګه اول کې انصارو ته زړونه او سینې پراخه کړې وې همداسې به ثابت قدمه اوسئ.

بیا یې مهاجرینو ته وفرمایل: ای مهاجرینو له انصارو ورونو سره ښه چلند کوئ تاسې او ستاسې اسلام چا نه اخستی، او انصارو تاسې او ستاسې اسلام ته ځای را کړی تر څو چې ټوله دنیا ته ورسید.

او ټولو ته دا زما نصیحت دی چې:

⇦کلو او باندو خلکو سره زیات کومک او مرسته کوئ، دوئ په عقیده کې ډیر مضبوط وي.

⇦ای مسلمانانو: ذمیانو سره ښه سلوک او ښه چلند کوئ.

⇦دوئ تاسې ته جزیه درکوي چې ستاسې د اولادونو رزق پکې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦دې ذمیانو ستاسې دښمن دښمن ګڼلی دی او ستاسې د قانون تابع دي تر څو چې ذمیانو غداري نه وي کړې تاسې ور سره کومک کوئ.
⇦او ای مسلمانانو: خپلو ماتحتو خلکو باندې سختي مه کوئ، دوئ هم ستاسې په شان تن او وجود لري خپل کارونو کې ور باندې ظلم مه کوئ.
⇦خپلو زنانوو سره ښه چلند او ښه رویه کوئ.
⇦او په ښو نبوي ﷺ اخلاقو یې تربیه کړئ.
⇦خپلو اولادونو باندې نظر ساتئ او د دوئ ښه تربیه په تاسې لازم ده.
د عمر (رضي الله عنه) د شهادت بله برخه بیا ان شاء الله را سره اوسئ،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۳۳) برخه:

او د شهادت دوهمه برخه•

کله چې عمر (رضي الله عنه) صحابه کرامو رضي الله عنهم ته د خلافت له پاره ور کسان وښودل نو عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) یې ځان ته نږدې راوغوښت ورته ئې وویل: درې ورځې ته لمونځ ورکوه او دغه زما ښودل شوي کسان یو کور کې بند کړه تر څو چې یې په یو تن خلیفه رضا مندي نه وي ښودلې بهر ته یې مه پریږده او چې دوئ خلیفه وټاکي او بیا که چا د هغه مخالفت کولو، نو سر ترې کټ کړه نرمي ورسره مه کوه.
بیا یې عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ځان ته نږدې راوغوښت، ورته یې وویل: زویه ولاړ شه ام المؤمنین عائشې (رضي الله عنها) ته ووایه: چې عمر (رضي الله عنه) وایې چې که ته ما ته زما د دنیا تر ټولو محبوب نبي ﷺ او زما تر ټولو ګران دوست ابوبکر (رضي الله عنه) سره نږدې د ښخیدو اجازه وکړې؟ زه به ډیر خوشحاله شم زما نور هیڅ ارمان نه دی پاتې ټول الله ﷻ پوره کړي دي، فقط همدا یو ارمان لرم لکه چې دنیا کې مې د دوئ جلاوالی نه شوو برداشت کولای اخرت کې یې هم جلاوالی نه شم برداشت کولای، او دا به زما له پاره لوی د فخر ځای وي،
↩زویه ورشه خو زما نوم ورته وا خله او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) نوم ورته مه اخله زه اوس امیرالمؤمنین نه یم.
↩عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) په بیړه د ام المؤمنین عائشې صدیقې (رضي الله عنها) کور ته ورغی اواز یې ورته وکړ، مورې زه عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) یم زه دننه را تلای شم؟
↩ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها ورته وویل: هو زویه راشه ایا عمر (رضي الله عنه) وفات شو؟
↩عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) دننه داخل شو ګوري چې د ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها له سترګو له سیلاب اوښکې رواني دي.

• کتاب الاستیعاب ج ۳ صف ۲۴۵-۲۲۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

➥عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) هم سلګئ شروع کړې، ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها ترینه پوښتنه وکړه چې زویه څنګه راغلی ئې؟

➥عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: پلار مې رالیږلی یم که ته ورته د رسول اللهﷺ او ستا والد ابوبکر الصدیق (رضي الله عنه) سره څنګ کې د استراحت کولو له پاره اجازه ورکړې.

◆عائشې صدیقې رضي الله عنها ورته وویل: ما خو دغه ځای خپل ځان له پاره خوښ کړی ؤ او دا زما کوټه ده، خو چې عمر (رضي الله عنه) رانه غوښتنه وکړه نو زما اجازه ده عمر (رضي الله عنه) ماته له خپل ځان نه زیات ګران دی ، هم هلته دې راحت ګاه ورته جوړه کړي، عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) خوشحاله شو چې د والد صاحب ارزو یې پوره شوه.

◆بیرته په منډه راغی کله چې کور ته ددننه شو نو عمر (رضي الله عنه) سترګې ور واړولې، زویه کوم ښه خبر دې راوړی؟

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) هو بابا: ښه خبر دی ام المؤمنین (رضي الله عنها) اجازه راکړه.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وویل: الحمد لله چې اخرت کې مې هم د رسول الله ﷺ او ابوبکر (رضي الله عنه) ګاونډ په نصیب شو.

بیا یې وفرمایل: ځنکدن دومره سخت دی، که دا ټوله دنیا زما لاس کې وای ما به د قیامت د سختیو په مقابل کې فدیه کې ور کړې وای.

نو عبدالله ابن عباس رضي الله عنه ورته د سورت مریم (71) لمبر آیات تلاوت کړ.

بسم الله الرحمن الرحیم،

(وَاِنْ مِنكُمْ اِلَّا وَارِدُها) الخ

بیا یې ورته وویل: زما امید دی چې ته به فقط لکه برق غوندې په جهنم تیریږې او بس،

دا ځکه چې امیرالمؤمنین یې امین المؤمنین یې سید المؤمنین یې تا په کتاب الله فیصلې کړې دي، تا عدل کړی دی، تا حقوق په عدل تقسیم کړي دي، ته د اسلام له پاره مددګار وې تا ملکونه فتح کړي دي، تا ټوله دنیا ته د عدل قوانین وضع کړل، تر قیامته به خلک ستا په عدلیه قوانینو فیصلې کوي.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ایا ته به د قیامت په ورځ ګواهي وکړې؟ چې ما دغه کارونه په صداقت تر سره کړي دي؟

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه ورته وویل: هو زه به دغسې ګواهي کوم.

بیا عمر (رضي الله عنه) یوه د خښتې تکړه را پورته کړه چې کاش زه دا سې یو شی وای چې بیا ختم شوی وای او د قیامت عذاب نه بچ شوی وای، کاش چې زه مور نه نه وای پیدا شوی، کاش چې زه هیڅ هم نه وای، بیا یې اسمان طرف ته سترګې مبارکې وغړولې مسکی شو کلیمة شهادت یې وویله او روح یې رحلت وکړ او د علیین طرف ته لاړ.

إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعون

بیا د صحابه کرامو یو زوګ شو هر یو به ورتلو او په مبارک مخ به ئې ښکلو او د دوئ د سینو نه لکه ژرنده د ژړا اوازونه پورته کیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخيـر يـې د عمـر (رضـي الله عنـه) مبـارک جسـد پـه اوږو راواخيسـت او د اخيـري ارامگـاه طـرف تـه يـې راوړ.

چـا د دې جرئـت نـه شـو کـولای چـې، خبره وکـړي بيـا يـې پـه شـريکه قبـر مبـارک تـه داخـل کـړ، او د ټولـو د سـترگو نـه د اوښـکو بـاران روان ؤ، چـې کلـه يـې قبـر تـه وسـپاره نـو عبـد الله ابـن سـلام (رضـي الله عنـه) يـې سـر طـرف تـه ودريـد يـو خـوا بـل خـوا يـې وکتـل مخکـې ترينـه رسـول الله ﷺ او د هغـه سـينې مبـارکې سـره د ابـوبکر (رضـي الله عنـه) سـر برابـر ؤ او د ابـوبکر (رضـي الله عنـه) سـينې مبـارکې سـره د عمـر (رضـي الله عنه) سر مبارک برابر ؤ، داسې ترتيب سره قبرونه جوړ شوي وو.

نـو عبـد الله ابـن سـلام (رضـي الله عنـه) پـه ژړا شـو او ويـې فرمايـل: عمـره (رضـي الله عنـه) تـه زمـونږ مهربانـه ورور وې، د حـق لـه پـاره سـخي وې، باطـل لـه پـارت بخيـل وې، سـترگو کـې دې رعـب او اثـر ؤ، سـترگې دې لـه حيـا ډکـې وې، پـه کـوم شـي چـې بـه الله ﷻ خوشـحاله کيـده تـه بـه پـه هغـې خوشـحاله کيـدلې او پـه کـوم شي به چې الله ﷻ خپه کيده ته به هم خپه کيدلې.

عمـره (رضـي الله عنـه) تـا د چـا بيځايـه صـفتونه نـه کـول او نـه دې د چـا غيبـت کولـو، نـور يـې د خبـرو تـاب نـه ؤ، نـو علـي (رضـي الله عنـه) يـې پښـو مبـارکو تـه ودريـده، هغـه هـم سـلگۍ وهلـې بيـا يـې وفرمايـل: الله تعـالی ﷻ دې در بانـدې رحـم وکـړي، يـا عمـره (رضـي الله عنـه) پـه الله ﷻ قسـم چـې د نبـي ﷺ نـه بعـد تـر ټولـو تـه را بانـدې گـران وې، سـتا هـره کارنامـه مـوږ لـه پـاره يـو کتـاب درس دی، تـر څـو چـې سـتا سـيرت زمـوږ مخې ته موجود وي کله به هم ذليل او برباد نه شو.

بيـا ابـو عبيـده ابـن جـراح (رضـي الله عنـه) وفرمايـل: زمـا دې پـه الله ﷻ قسـم وي چـې د عمـر (رضـي الله عنـه) پـه رحلـت اسـلام کـې داسـې درز يعنـې چـاود پيـدا شـوه لکـه ديـوال کـې چـې درز يـا چـاود پيـدا شـي چـې کلـه به هم جوړ نه شي.

بيـا حذيفـه ابـن يمـان (رضـي الله عنـه) وفرمايـل: کلـه چـې عمـر (رضـي الله عنـه) ژونـدی ؤ د اسـلام مثـال داسـې ؤ لکـه چـې څـوک خپـل منـزل طـرف تـه روان وي چـې قـدم اخلـي نـو منـزل يـې رانـژدې کيـږي او د عمـر (رضـي الله عنـه) د رحلـت نـه بعـد داسـې شـو لکـه څـوک چـې د خپـل منـزل يـا هـدف نـه شـا تـه روان وي چـې څومره قدم اخلي منزل ترې ليرې کيږي.

عمـر (رضـي الله عنـه) رحلـت وکـړ خـو سـيرت يـې ژونـدی دی، عمـر (رضـي الله عنـه) رحلـت وکـړ خـو عدليـه او قـوانين يـې ژونـدي دي، عمـر (رضـي الله عنـه) رحلـت وکـړ شـجاعت يـې ژونـدی دی، عمـر (رضـي الله عنـه) رحلـت وکـړ خـو مـوږ تـه يـې داسـې نـوم پريښـود، چـې تـر قيامتـه بـه ور بانـدې فخـر کـوو، عمـر (رضـي الله عنه) ځان له د فاروق لقب وگټلو.

عمر (رضي الله عنه) زړونه وگټل مسلمانان او کافران ټول يې کارنامې ستائي.

روح دې ښاد وي ځای يې جنة الفردوس شه،

گرانـو دوسـتانو راتلـونکي نشـر کـې د عمـر (رضـي الله عنـه) هغـه لاس تـه راوړنـې ذکـر کـوو چـې تـر قيامتـه پورې به خلک ترې استفاده کوي را سره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۳۴) برخه•.

د هغه خلکو جوابونه چې وایې اسلام او علماؤ انسانیت ته کوم خدمت کړی دی؟

(1) اول لقب د امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) ته ورکول شوی دی.

(۲) هجري شمسي او هجري قمري تاریخ عمر (رضي الله عنه) رواج کړی دی.

(۳) اول لمونځ یې د تراویح شل رکعته په جمع شروع کړ او ټولو ملکونو ته یې مکتوبونه ولیږل چې په جمع شل رکعاته تراویح وکړي.

(4) تر ټولو اول یې قرآن کریم ترتیب او په یو مصحف کې ولیکه زاړه اثار چې په تختو پاڼو او نورو طریقو لیکل شوي وو وسوځول.

(۵) تر ټولو لومړی یې د سِجِلاتو او سوانحو سِستم جوړ کړ، چې د هر چا سوانح، قوم او قبیله د اوسیدو ځای یې پکې ولیکل.

(۶) د شپې د گشت کولو او د خپلو خلکو د احوال نه ځان خبرولو عادت عمر (رضي الله عنه) جوړ کړی دی.

(۷) د شپې پیره کول او د دښمن له حالاتو ځان خبرول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۸) د علم النحو قواعد عمر (رضي الله عنه) شروع کړل او عامو خلکو ته یې فرمان جاري کړ چې بغیر علم نه به بل چا ته تعلیم نه ورکوي، اول به ځان په عربي او د عربي په قواعدو پوهه کوي بیا به بل چا ته تعلیم ورکوي.

(۹) تر ټولو اول مسافر خانې په لویو لارو کې عمر (رضي الله عنه) رواج کړې، چې له چا نه به لاره ورکه شوه، یا به ورسره د لارې خرڅ ختم شو مفت به یې ورسره وړه، قجورې، ممیز، غوړي او اوبه کومک کاوه.

(1۰) د پوځ له پاره د تقاود سستم او تنخواه عمر (رضي الله عنه) وټاکله چې د پوځي د مرگ وروسته به هم جاري وي،

(11) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د حکومت له پاره داسې قوانین وټاکل چې د هغې په برکت به کار اهل کار ته سپارل کیده، او د هر چا د پاسه به یو څوک ؤ چې پوښتنه ترې وکړي او غلطیانې ورته په گوته کړي.

(1۲) تر ټولو اول دارالقضاء عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده چې خلکو به هماغه ځای خپلې دعوې وروړلې چې بنیاد یې ابوبکر (رضي الله عنه) ایښی ؤ او عمر (رضي الله عنه) عملي کړ.

(1۳) خوراکي مواد له شتمنو ملکونو نه غریبو ملکو ته په کښتیو کې وړل، عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.

(14) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) قضاء له حکومتي سستم او حکومت جلا او مستقله کړه چې ازادانه فیصلې وکړي او د قاضیانو د تربیه کولو له پاره یې تربیه گاه جوړه کړه چې پاک نفسه او دینداره قاضیان تربیه کړي او ټولو ښارونو ته یې ځانله دارالقضاوې جوړې کړې.

• ماخوذ من حکایة الصحابةؓ

البدایه والنهایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د قاضي په وړاندې مساوات وضع کړل چې بې له تو پیر به نر او ښځه مالدار او غریب بادشاه او ګدا ورته یو ځای ودریږي.

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۳۵) او اخیري برخه:

د عمرابن الخطاب (رضي الله عنه) هغه خدمات چې د ټول انسانیت له پاره یې کړي دي•.

(۱) د مجرمینو له پاره توقیف خانې یا بندیخانې جوړول او په هغه کې د انسان له پاره ضروري سهولتونه عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۲) تر ټولو اول د مسجد نبوي ﷺ د توسیع او لویولو پروګرام او بیا د نورو مسجدونو د لویولو اجازه،

(۳) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د خیریه کارونو اداره جوړه کړه چې هغې ته به مالدارو خلکو خیراتونه او صدقات راوړل بیا به عمر (رضي الله عنه) په مستحقینو ویشل چې هغه کې غیرمسلم نادارو ته هم برخه ورکول کیده.

(۳) تر ټولو لومړی اسلامي سِکه یا اسلامي روپۍ چې د مسلمانانو نښان او کلمه به وربانديې وه، عمر (رضي الله عنه) جوړه او رواج کړه.

(۴) تر ټولو لومړی لویه صدقه جاریه د عمر (رضي الله عنه) وه چې په خیبر علاقه کې ځمکه وه، هغه ټوله یې په داسې طریقه صدقه کړه، چې تر قیامته یې چا ته د ملکیت اجازه نشته حکومتونه د هغې امدن د اوقافو او خیریه مؤسسو په ذریعه په کونډو، یتیمانو او بې وزلو ویشي.

(۵) د مجرمینو د تادیب له پاره دُوره یا قمچینه عمر (رضي الله عنه) رواج کړې ده، چې بد عمله خلک به یې پرې لارې ته راوستل.

(۶) د شرابو په څښلو (۸۰) دورې تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړې.

(۷) د جنازې لمونځ په یو ځل په جمع کول، عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي له دې مخکې به خلکو ډلې ډلې بیل بیل جنازې کولې.

(۸) تر ټولو لومړی ډاګخانه او د خطونو وړلو راوړلو سیستم عمر (رضي الله عنه) شروع کړی دی، چې مخصوصه اداره یې ورته جوړه کړه چې فقط همدا دنده به یې وه.

(۹) تر ټولو لومړی د لښتیو، ویالو او نهرونو کیندل او پلونه جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۱۰) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د شاړو او بې حاصله ځمکو د اصلاح کولو له پاره قانون جوړ کړ چې هر چا شاړه او بې حاصله ځمکه اباده کړه د هغه شوه.

چې په دې کار سره بیخي زیاتې شاړې او بې حاصله ځمکې خلکو ابادې کړې.

• ماخوذ من من کتاب الاستعابه
و البدایة والنهایة و کنز العمال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(11) تر ټولو لومړی په رمضان کې مسجدونه رڼا کول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.
(12) تر ټولو لومړی فرش يعنې پوزَيْ په مسجد کې غوړول عمر (رضي الله عنه) شروع کړي دي.
(13) تر ټولو لومړی بيت المال له پاره خاصه اداره عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده.
(14) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د فوځيانو له پاره داسې قانون جوړ کړ؛ چې د پوځي د خدمت کولو وخت به د څلورو مياشتو سفر نه زيات نه تيريږي، بيرته به راستنيږي، يعنې د هيڅ پوځي، پوليس او مجاهد سفر به د څلورو مياشتو نه، زيات نه وي او نه به د خپلو کورودانو (ميرمنو) نه زيات وخت ليرې تيروي.
(15) د منظمو ښارونو د جوړولو سستم تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) رواج کړ.
(16) د باراني مځکو هوارول او غرونو کې لارې جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.
(17) په ذميانو جزيه کنبيښودل تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.
(18) د يهودو، د ټول حجاز او جزيرة العرب نه ويستل او شام ته جلا وطن کول خصوصا د نجران يهود؛ چې دوئ به هميشه د مسلمانانو په ضد دسيسې جوړولې، نو ځکه عمر (رضي الله عنه) د رسول الله ﷺ هغه حديث شريف عملي کړ، چې مشرکان دې جزيرة العرب نه وويستل شي او بيرته دې داخليدو ته نه راپريښنوستل کيږي.
(19) تر ټولو لومړی داسې فاتح چې پوره ملکونه يې په يو وار فتح کړي وي عمر (رضي الله عنه) دی.
(۲۰) تر ټولو لومړی د دنيا هرې برخې ته مجاهدين او علماء، عمر (رضي الله عنه) ليږلي دي او هلته يې مضبوطې چاونۍ او درسگاوې جوړې کړې دي.

دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) مختصر مبارک سيرت که چيرې و غواړو نور هم دوام ورکړو هيڅکله به پای ته ونه رسيږي، د هغه د ژوند هره لحظه د عبرت ډکه ده، اوس به همدا کفايت وکړي راتلونکی سيرت د اسلام د دريم خليفه او دريم ستوري عثمان (رضي الله عنه) په باره کې دی، د هغې لوستو ته مو هم رابولم راسره اوسئ.

ژباړه: ليک او ترتيب

ستاسې ورور حبل الله المتين

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library